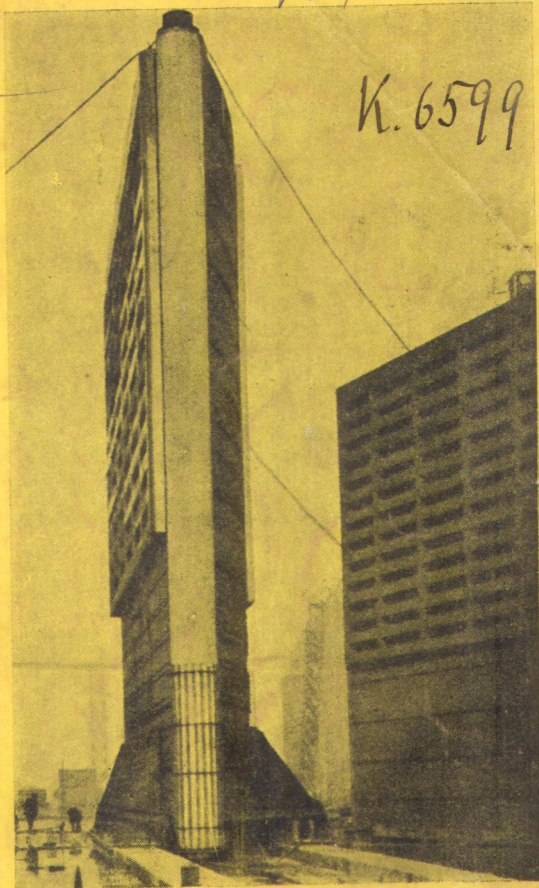

РК-2
К-6599
1928 №2

нет ср. 113 - 132
147 - 158

84868 1928 72

К.6599

Зубах

№ 2 Лютий 1928

НОВА ГЕНЕРАЦІЯ

журналівої
формації мистецтв

Д Е Р Ж А В Н Е
ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНИ

ЦІНА 75 КОП.

ЩОМІСЯЧНИЙ ЖУРНАЛ
ЛІВОЇ ФОРМАЦІЇ МИСТЕЦТВ

З А Р Е Д А К Ц І Є Ю
МИХАЙЛЯ СЕМЕНКА

НОВА ГЕНЕРАЦІЯ

висвітлює питання теорії й демонструє практику
лівих течій мистецтва (література, кіно, маляр-
ство, архітектура, театр і ин.) в їх конструктив-
ному та деструктивному значіннях і вміщує
ме: вірші, оповідання, романи, статті: фор-
мально-дослідчі, теоретичні, полемічні, критичні,
памфлети, репортаж, фейлетони, референції й
огляди закордону й СРСР, бюлетень лівого фронту,
листування з читачами, репродукції фото і т. ин.

У журналі беруть участь: (за альф.) 1) Асеев Н.,
2) Аренс Л., 3) Брік О., 4) Бузько Д., 5) Бучма Б.,
6) Влизько О., 7) Оле Ворм, 8) Голубенко Д.,
9) Свирид Гранка, 10) Sandi Good, 11) Ган О.,
12) Гельфандбейн Г., 13) Драгоманов С., 14) Єр-
мілов В., 15) Ейзенштейн С., 16) Кирсанов С.,
17) Корж Ол., 18) Коршун М., 19) Курбас Лесь,
20) Левон Лайн, 21) Ланський М., 22) Меллер Ва-
дим, 23) Малевич К., 24) Малоземов І., 25) Мар'я-
мов О., 26) Маяковський В., 27) Мельник С., 28) Ми-
хайлович С., 29) Недоля Л., 30) Перелуда О.,
31) Перцов В., 32) Петніков Г., 33) Петрицький А.,
34) Полторацький О., 35) Родченко А., 36) Зінько
Рой, 37) Семенко Михайль, 38) Скрипник Л., 39) Скля-
ренко Семен, 40) Дан Сотник, 41) Стріха Едвард,
42) Татлін, 43) Терещенко Марко, 44) Третьяков С.,
45) Чернов Леонид, 46) Чужак Н., 47) Чужий А.,
48) Щербак М., 49) Шкловський В., 50) Шкурупій
Гео., 51) Штейнберг Я., арх., 52) Яворовський
Євген, 53) Вільм Яр, 54) Яновицький Г., арх.,
55) Бажан Микола, 56) Прамполіні Генріх та ин.

Ц І Н А Ж У Р Н А Л У:
на 12 міс.— 7 крб.— коп., на 6 міс.— 3 крб. 75 коп.,
на 3 міс.— 2 крб.— коп., на 1 міс.— крб. 70 коп.
О К Р Е М Е Ч И С Л О В Р О З Д Р І Б -
Н О М У П Р О Д А Ж У — 7 5 К О П.

SUBSCRIPTION PRICE FOR
FOREIGN COUNTRIES:
per 12 months 4 dol., 55 c., per 6 months 2 dol.
45 c., per 3 months 1 dol. 30 c., per 1 moth 45 c.
P R I C E O F A C O P Y 50 c.

ПЕРЕДПЛАТУ ПРИЙМАЄ СЕКТОР ПЕРІОДВИДАНЬ ДВУ
ХАРКІВ, СЕРГІЇВСЬКА ПЛ., МОСКОВСЬКІ Р., 11
ТА УПОВНОВАЖЕНІ ПЕРІОДСЕКТОРУ СКРІЗЬ ПО
У К Р А І Н І

1107

245

Item
c. 113-132, 141-144,
147-158

~~K. 6599~~

Зубар.

Н
О
НОМЕР 2
СПЕЦІАЛЬНИЙ
АРХІТЕКТУРНИЙ
В
ГЕНЕРАЦІЯ
А

ЦЕНТРАЛЬНА
НАУКОВО-БІБЛІОТЕКА
84868

НОВА ГЕН

МИ ЗА:

КОМУНІЗМ

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗМ

ІНДУСТРІЯЛІЗМ

РАЦІОНАЛІЗАЦІЮ

ВИНАХІДНИЦТВО

ЯКІСТЬ

ЕКОНОМНІСТЬ

СОЦІАЛЬНУ ВИТРИ-

МАНІСТЬ

УНІВЕРСАЛЬНУ КОМУ-

НІСТИЧНУ УСТАНОВКУ

ПОБУТУ

КУЛЬТУРИ

НАУКОТЕХНІКИ

НОВЕ МИСТЕЦТВО

*Journal de nouvelle
formation de l'art
№ 2 Fevrier 1928
Seconde année d'édition*

LA NOUVELLE

Н Е Р А Ц І Я

М И П Р О Т И :

*ж у р н а л л і в о ї
ф о р м а ц і ї м и с т е ц т в
№ 2, Л ю т и й 1928,
р і к в и д а н н я д р у г и й*

НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБМЕ-
ЖЕНОСТИ
БЕЗПРИНЦИПНОГО УП-
РОЩЕНСТВА
БУРЖУАЗНИХ МОД
АМОРФНИХ МИСТЕЦЬ-
КИХ ОРГАНІЗАЦІЙ
ПРОВІНЦІЯЛІЗМУ
ТРЬОХПІЛЬНОГО ХУТО-
РЯНСТВА
НЕУЦТВА
ЕКЛЕКТИЗМУ

Г É N É R A T I O N

59

1. ГЕО ШКУРУПІЙ.— «Армія армій». Цей вірш, як і низка інших у цьому числі, присвячено 10-річному ювілею Червоної армії. На цьому місці вважаємо за зручне звернутися до наших співробітників із таким зауваженням: в журналі надалі основну увагу буде звертатися на <i>функціональну</i> літературну продукцію. Отже, надсилайте вірші об'єктивно-соціального значіння, зроблені в напрямку нашої лівої практики.	86
2. ОЛЕ ВОРМ.— «Цукор», військове оповідання часів громадянської війни	88
3. ЛЕОНІД ЧЕРНОВ.— «Червоноармійський марш», вірш	92
4. СЕМЕН СКЛЯРЕНКО.— «Вітер з гір», авантурне оповідання	95
5. ЛЕОНІД НЕДОЛЯ.— «Десять зим», вірш	101
6. МИХАЙЛЬ СЕМЕНКО.— Це уривок із «Повести про те, як повстав світ і загинув Михайль Семенко». Цей уривок у змісті «повести» попереджає той, що був уміщений в № 1 «Н. Г.» за жовтень минулого року	103
7. М. ТУГАН-БАРАНОВСЬКИЙ.— «Неминуче», вірш	114
8. СЕРГІЙ ТАСІН.— «Червоногвардієць», вірш	115
9. ДЖ. С. УОЛЛЕС (Канада) — «Перші десять років», вірш, з англ. пер. В. Р. Зразок сучасної американської лівої поезії. Автор — робітник, постійний співробітник газети «The Worker», органу компартії Канади, що виходить у Торонто. Вірша взято з жовтневого числа цієї газети	115
10. КАЗІМІР МАЛЄВИЧ.— «Малярство в проблемі архітектури», стаття, що нею відкриваємо цей номер, присвячений сучасній архітектурі. Зауваження Редакції перед текстом	116
11. ОЛЕКСІЙ ГАН.— «Справка про Казіміра Малевича». — Стаття, перекладена з московського журналу «С. А» («Современная Архитектура»), в якій автор робить вірну оцінку великої роботи К. Малевича й попереджає кавалерійські наскоки демагогічної критики	124
12. ІВАН МАЛОЗЕМОВ, архітект — «Шляхи архітектури», стаття в оборону сучасної функціональної архітектури. Автор не спиняється над теоретичними засадами її, але аналізує сучасну архітектуру в соціальному розрізі проблеми. В статті подається факти воюючої некультурності й еkleктизму в сучасному будівництві УСРР.	127
13. Я. ШТЕЙНБЕРГ, архіт. - худ.— «Рецепт на щастя громадян», стаття, в якій автор застерігає від великої небезпеки для сучасного будівництва, що постане з боку недавно створеної «єдиної для м. Харкова комісії в справі вигляду міста». Редакція вважає, що, доки не пізно, доки «фасадники» не приступили до роботи, на ці питання будівництва нового Харкова потрібно звернути як-найпильнішу увагу, ці питання треба дискутувати в широкій пресі, ці питання треба винести з кабінетів консервативних спеців — справа будівництва міст є <i>життєва</i> справа, в наслідках цього будівництва зацікавлено <i>все населення</i> , і за нього не можуть відповідати архітектурні естети, які живуть ще «добрим старим часом». Одночасно в статті подається основні засади сучасної утилітарної архітектури	130
14. ЛЕ КОРБЮЗЬЕ.— «На переломі нової архітектури», перекладна стаття з Almanach d'architecture Moderne за редакцією Ле Корбюзьє. Автор — один з найвизначніших сучасних західних архітектів, що творять нову архітектуру. В статті автор зводить індустріальні й урбаністичні елементи, які є основою нового будівництва, і таким чином ми довідуємося про джерела функціональної архітектури, що є базою архітектури соціалістичного будівництва	132
15. О. КАСЬЯНОВ.— «Архітектура в школі», стаття. В ній автор малює картину постановки будівельної справи в сучасних В. Ш. Чому вчать в архітектурній школі, хто виходить із цих шкіл, що і як має робити молодий архітект? Диференціація архі-	

тектурних напрямків, що вже відбувається в колах архітектів, неминуче проходить і в спеціальні В. Ш. Боротьба «фасадочних» естетів з представниками «нового стилю» мусить закінчитися перемогою реальної сили, а такою зараз є функціональна архітектура, і в цій боротьбі, і в цій перемозі молоді, безперечно, візьме основну й рішачую участь. Академики й естети, хранителі стилів «вічної краси», повинні усеунути місце тим, хто буде будівлі й міста, виходячи від реальних потреб нової епохи, що настає 134

16. Г. ЯНОВИЦЬКИЙ, архіт.— *«Архітектура і сучасність»*, стаття висновків. Останнє слово до наших *господарників*, яким належить вибір і контроль над сучасним будівництвом. Від нас залежить справа раціонального будівництва — отже, треба, щоб було менше «оздоб» типу наркомфінівських красавиць, щоб менше думали над «фасадами», а будували потрібні й зручні будівлі за висновками й досягненнями найновішої техніки, інженерії й функціонального (лівого) мистецтва 137

17. С. ЧЕРВОННИЙ.— *«Невдалі туристи»*, стаття. Ми б радили т.т. Маяковському й Шкловському, беручись за національні теми, викривати прояви великоруських націоналістичних ухилів, а з своїми ми самі справимось. Інакше виходить навпаки — інтернаціоналісти-лефовці попадають в лабеті свого національного черева і плутають «інтернаціональні карти», щоб-то дарма дратують людей 137

18. БЛОКНОТ «НОВОЇ ГЕНЕРАЦІЇ». Читачі, певно, читають «Записную книжку Лефа», але ми не обов'язково звіти взяли цю форму. Її дуже поширено в сучасних західних журналах, головним чином — для фактів побільного значіння 140

19. БЕЗ КОМЕНТАРІВ 145

20. БЮЛЕТЕНЬ НОВОГО МИСТЕЦТВА :

а) *«Естетика пропорцій у природі та мистецтві»*. М. Гік стоїть у своїй книзі на засадах науковості й індустріалізму, але своєю термінологією («естетика», «краса») може декого збити. Але висновки з функціонально побудованих будівель і речей (напр., будинок сучасної лівої архітектури, автомобіль, найновішої конструкції, аероплан і т. д.), не зважаючи на те, що будовано їх без попереднього звернення до «красивості», «естетичності», «гармонійності» і т. д., а лише за точними математичними розрахунками — все ж вони «сами собою» стають безперечно й об'єктивно «красивими», «гармонійними» і т. д. В цьому розумінні навіть закінчення автора в цьому повідомленні про передгадуваний ним новий класицизм і академізм, аж до виразів — «уємішка Аполлона» (цеб-то щось об'єктивно одвічне), не є якоюсь ерессю. 146

б) *«Вулиця Малє Стевенс»* (з ілюстраціями) 146

в) *«Великі сучасні архітекти»* 147

г) *«7 мистецтв»* 147

21. ЛЕВОН ЛАЙН — *«Інтелігент»*, екранізований роман. Продовження, див. «Н. Г.» № 1, 2, 3 за 1927 р., № 1 за 1928 р. 148

22. ЛИСТУВАННЯ ДРУЗІВ :

а) *«Лист Едварда Стріхи до М. Семенка»* 154

б) *«Лист М. Семенка до Едварда Стріхи»* 155

23. ЛИСТУВАННЯ З РЕДАКЦІЄЮ :

а) *«Лист Вол. Гадзінського»* 156

б) *«Два листи С. Кицюка»* 157

в) *«Лист Генріха Прамоліні»* 158

24. ВІДПОВІДІ ЧИТАЧАМ 158

25. ВИДАННЯ, ЩО НАДІЙШЛИ ДО РЕДАКЦІЇ 159

26. ЗМІСТ № 3 «Н. Г.» за березень 1928 р. 160

27. ФОТО Й РЕПРОДУКЦІЇ

12) Портрет В. І. Леніна, 13) Арх.-худ. Штейнберг — проєкт клубу будівельників, 14) Арх. Яновський — проєкт клубу-театру в Сталіно, 15) Фото до статті К. Малєвича, 16) Арх. Л. А. А. А. Весніні — проєкт готелю у Новій Маєстє, 17, 18, 19, 20, 21) зразки сучасної закордонної архітектури, 22) Нові оздобы на будинку Наркомфін у Харкові.

В. МЕЛЛЕР — Обкладинка, коровництво оформленням і редакція фото й репродукцій.

АРМІЯ АРМІЙ
ГЕО ШКУРУПІЙ

(сонет)

Рушницю
 тримає в руках
 — не марно
народів і націй
 — Армія армій.

На верхів'ях
 гір,
на низинах
 рік
вип'явсь шолому
 ріг
і блиск сталевий
 сокір.

Од газів
 і танків
завмерли б
оселі.
 Химерою
стала б
 електрика
в селах.
 І сонце
блискучих,
 людяних ранків

встало б
завугленим
катафалком.

С.Р.С.Р.
береги морів
— матрос

У.С.Р.Р.
береги землі
— вартовий —
береже од загроз,
— охороняє мир.

Про
долю
споруд
і сталевих огромів,
шум молотарки
і міста гомін
замріявсь
осяяний полум'ям домен
сміливий
і мужній
червоноармієць.

Рушницю
тримає в руках
— не марно
народів і націй
— Армія армій.

1.

Завод стогнав, як кволлий віл.

У завкомі серце секретаря осередку роздирав на шматки комісар, що приїхав з фронту.

— Завод має віддати 50% бойців. Такий наказ ревкому.

— Товаришу, в нас нікого не залишилося... Завод гине...

— Товаришу...

Хутко на трибуні ходив туди-сюди швидкий оратор і кидав у натовп єдиним духом сердиті крики.

Натовп був як одне велике тіло, і комісар напружував м'язи цього тіла.

Швидко йшли робітники записуватися до списків, де нагорі було зазначено:

— «Біла Варшава буде червоною».

І повертались додому. Звідти — торба за плечима — на вокзал.

2.

До зборів підбіг до майстера Петрова робітник Фарманюк і прошепотів:

— Ідемо по цукор.

І пояснив:

— більшовики відступають, залишаючи цукроварню за цукроварнею, і коли наблизиться фронт до якоїсь цукроварні, тоді — гуляй, душа, бери, душа, цукор, евакуйся, душа, на даху вагону і продавай, душа, цукор.

Фарманюк посміхнувся, коли помітив, як Петров хитає головою. Посміхнувся й пішов. Згодом, коли на зборах величали прізвиська, три робітники відмовилися коритися наказу комісара й пішли геть. Хоч і кричала їм решта про зраду — та тільки їм співчували.

3.

На приміській станції, де вже нічого було боятися нападу продармії, до вагонів посідали на чолі з Фарманюком дезертири з заводу. Від цієї станції вагони контролював увічливий, як крамар, кондуктор. Його ввічливість помітна тільки на цій станції, далі він знову гугнявив, як фараон.

Кондуктор контролював вагони.

— У кого нема квитків? (сливе ні у кого не було).

З «зайців» кондуктор здирав подвійну платню. Собі залишав половину, решту віддавав комендантові.

(Що правда — їх обох розстріляно згодом. Розстріляв голова особвідділу у власнім кабінеті. Розстріляв і наказав остовпілому Бур'єрові: «Убрати помещеніє»). Але поки - що —

Вагони було набито людьми й вантажом. Що-дня на буферах приїжджали до станції ретельно звязані людські ноги. Їх звязували ті, кому доводилося їхати на буферах, щоб не впасти. Никколи, на тряських місцях,

коли потяг занадто штовхало, пасажири переверталися головою вниз — і тоді земля і шпали відривали — спочатку голову й руки, потім решту, лише ноги висіли акуратно, як пара чобіт.

— Чудак, чого злякався? — сказав Фарманюк своєму приятелеві. — Чого злякався? Хто тепер шукатиме дезертирів?.. Коли їх не сьогодні-завтра поляки візьмуть за саме «те».

В обох блищали очі, як у собаки, що гризе здохлу коняку: — Здобудуть цукор.

4.

А в цей час, пізно ввечері, з льоху міської комендатури розподіляли іржаві рушниці, і робітники озброювалися, від'їжджаючи на фронт.

Комендантові скаржилися:

— Товаришу, у мене в австрійській рушниці застромлено берданову кулю. І не вилазить. Що його робити?

Матрос, що йшов повз робітника, плюнув йому на чобіт:

— Супчик. Це не куля, а патрон.

А комендант гримав на коморника:

— Шляпо. Сопля. Хто чистить зброю пісною олією.

Уночі трусився загін, їдучи в труських вагонах. І знову, коли перевіряли всіх, знову згадували трьох дезертирів.

5.

Потяг Київ — Козятин, де їхав Фарманюк з товаришами, раптом зупинився.

Занепокоєні пасажири поодиноці бігали до машиніста довідатися, в чім справа.

Коло паротягу палив люльку машиніст, і біля нього з рушницею чергував червоноармієць.

Усе було спокійно, і на запитання не відповідали ані пасажир, ані червоноармієць. Машиністові було байдуже й хотілося додому, а червоноармієць уважно слухав — чи не йде потяг. Загули рейки, і червоноармієць сказав машиністові:

— Іде.

6.

Натовп узяв у коло дрезину, що наблизилася до потягу. Звідти зліз чоловіча в червоних штаних. Подивився на натовп жовтими очима, спитав:

— Де комендант потягу.

Згодом, у службовім вагоні, відповідаючи на довгі резони коменданта, чоловіча почав розетібувати кобур — повільно й ліниво — тоді зразу зовсім погодився комендант потягу.

А чолов'яга вже підив крізь зуби :

— Потяг забираю для червоноармійської частини. У пасажирів негайно перевіряю документи, бо сподіваюся на дезертирів. І дайте мені відпочити хоч дві години, бо вже забув, коли доводилося відпочивати.

За дві години червоноармійці проводили кудись кількох дезертирів. Між ними три чоловіка робітників: Фарманюка й інших.

Потяг пішов далі, навантажений червоноармійцями.

7.

Тільки в чотирьохкутникові особвідділу залишилося слухати канонаду трое робітників - дезертирів.

8.

Шуміли дерева на бульварі й каміння цокало на вулиці, коли йшли нею червоноармійці.

Коло панського фільварку, де криво було прибито вивіску :

«Штаб N - ской групи»,

зупинилася лава мобілізованих робітників, і, відвівши рукою рушницю вартового, до будинку зайшов командир.

Зважаючи на такий несподіваний випадок, підвівся начштаба.

— Комунари? Виділені? Прекрасно. Охоронятимете дещо в тилу, але (засміявся) скоро цей тил буде фронтом.

9.

На прощання коменданти особвідділу стиснули руки : колишній, хінець з ім'ям, що його перероблено червоноармійцями на Ой - Ля - Ля, і новий, робітник з заводу, Петров.

Колишній одразу став простісінькою, перевтомленою людиною, а Петров пішов до комендантської, одяг мавзер і став передивлятися папери.

Раптом ускочив Петров, ударив по столу, і всі папери перекинулися, як на вітру.

Петров прибіг до караульної кімнати й закричав :

— Хлопці, тут сидять Фарманюк, Антонов, Власенко — з нашого заводу.

Повільно підвівся робітник дід Цоків і поклав на землю важкі слова :

— Товариство, й ти, коменданте, слухай. Перший стерві розірву горлянку, хто здригнеться на своїй варті.

Одразу спокійними стали очі команди.

10.

Захід був мідний, як горло гармати, звідти летіли набої, рили землю.

По небі йшли загони хмар.

Поляки прорвали фронт.

коли потяг занадто штовхало, пасажери переверталися головою вниз — і тоді земля і шпали відривали — спочатку голову й руки, потім решту, лише ноги висіли акуратно, як пара чобіт.

— Чудак, чого злякався? — сказав Фарманюк своєму приятелеві. — Чого злякався? Хто тепер шукатиме дезертирів?.. Коли їх не сьогодні-завтра поляки візьмуть за саме «те».

В обох блищали очі, як у собаки, що гризе здохлу коняку: — Здобудуть цукор.

4.

А в цей час, пізно ввечері, з льоху міської комендатури розподіляли їжаки рушниці, і робітники озброювалися, від'їжджаючи на фронт.

Комендантові скаржилися:

— Товаришу, у мене в австрійській рушниці застромлено бердановину кулю. І не вилазить. Що його робити?

Матрос, що йшов повз робітника, плюнув йому на чобіт:

— Сунчик. Це не куля, а патрон.

А комендант гримав на коморника:

— Шляпо. Сопля. Хто чистить зброю пісною олією. Жінці почисти спереду пісною олією.

Уночі трусився загін, їдучи в труських вагонах. І знову, коли перевіряли всіх, знову згадували трьох дезертирів.

5.

Потяг Київ — Козятин, де їхав Фарманюк з товаришами, раптом зупинився.

Занепокоєні пасажери поодиночі бігали до машиніста довідатися, в чім справа.

Коло паротягу палив люльку машиніст, і біля нього з рушницею чергував червоноармієць.

Усе було спокійно, і на запитання не відповідали ні пасажир, ні червоноармієць. Машиністові було байдуже й хотілося додому, а червоноармієць уважно слухав — чи не йде потяг. Загули рейки, і червоноармієць сказав машиністові:

— Іде.

6.

Натовп узяв у коло дрезину, що наблизилася до потягу. Звідти зліз чоловіча в червоних штанах. Подивився на натовп жовтими очима, спитав:

— Де комендант потягу?

Згодом, у службовім вагоні, відповідаючи на довгі резони коменданта, чоловіча почав розетібувати кобур — повільно й ліниво — тоді зразу зовсім погодився комендант потягу.

А чолов'яга вже цідив крізь зуби:

— Потяг забираю для червоноармійської частини. У пасажирів негайно перевірю документи, бо сподіваюся на дезертирів. І дайте мені відпочити хоч дві години, бо вже забув, коли доводилося відпочивати.

За дві години червоноармійці проводили кудись кількох дезертирів. Між ними три чоловіка робітників: Фарманюка й інших.

Потяг пішов далі, навантажений червоноармійцями.

7.

Тільки в чотирьохкутникові особвідділу залишилися слухати канонаду троє робітників - дезертирів.

Це в тім особвідділі, що вславився на весь фронт. Навіть комгрупи Масленіков, випробований комуніст з 1911 року, і той здригував, коли чув пісню:

«Яблочко, куди котися.

В особвідділ попадьош, не воротися».

здригував і казав:

— Спаси господи.

Там сиділи дезертири й їм допікав у чотирьохкутнику колючий дріт.

І на запитання: «що з нами робитимуть?» — вартові відповідали бай-дуже, в 1001 раз:

— Хто зна. Мабуть розстріляють, а мабуть ще й ордена дадуть за дезертирство, га?

8.

Шуміли дерева на бульварі й каміння цокало на вулиці, коли йшли нею червоноармійці. Коло панського фільварку, де криво було прибито вивіску:

«Штаб N-скої грушпы»,

зупинилася лава мобілізованих робітників, і, відвівши рукою рушницю вартового, до будинку зайшов командир.

Зважаючи на такий несподіваний випадок, підвівся начштаба.

— Комунари? Виділені? Прекрасно. Охоронятимете дещо в тилу, але (засміявся) скоро цей тил буде фронтом.

9.

На прощання коменданти особвідділу стиснули руки: колишній хінець з ім'ям, що його перероблено червоноармійцями на Ху-Ля-Ля, і новий, робітник з заводу, Петров.

Колишній одразу став простісінкою, перевтомленою людиною, а Петров пішов до комендантської, одяг мавзер і став передивлятися папери.

Раптом ускочив Петров, ударив по столу, і всі папери перекинулися, як на вітру.

Цокали панцерники, грюкали по зірваним диктам плакатів.

Якийсь загін поспішав на фронт.

В особвідділі, в комендантській — плигали слова спішної телефонограми просто в вухо коменданта.

Слова сперечалися з вибухами набоїв, і слухало вухо коменданта, як разом зі словами телефонограми — кудкудахтали шибки й обсувалася на стіл, на папери, на голову комендантові — штукатурка.

Комендант одержав телефонограму.

«Залишитися на місці. Арештованих розвантажити за власним вибором і відповідальністю. Фронт прорвано».

Тоді побіг Петров до своїх і гукнув дідів: Цокова, Любарського й Гончара.

«На засідання колегії».

11.

Клацав мавзер коменданта, коли він перед загonom, щоб усі бачили, набивав його й навів двічі на власну команду:

— Хто подасться, того першого.

Потім звернувся до заарештованих робітників:

— Ну, барахольники, поїхали по цукор.— Закричав, як сатана.— От розстріляю, як останню наволоч. Перешльопаю, сукиних синів.

— А, чого там. Швидко беріть рушниці й поступай у моє роспорядження,— закінчив він.

Помітив усмішку у Фарманюка й додав:

— А цього — взяти. Розстріляю злочинця.

Не дивилися на смертників робітники, коли їх відводили до льоху.

Двоє відводило до льоху трьох. Разом п'ятеро. Поверталосся двоє. Троє залишалося в льосі. Біля льоху все меншала купка патронів, а в льоху все більш було мертвих. У льосі, де світила газова лампка, в одну лінію з оком зливалася чорне око рушниці й тоді блимала лампка.

12.

— Чи не бачиш,— хрипів Гончар Петрову.— Чи не бачиш. Хлопці кров'ю ісходять. Стріляє сукин син і не бачить.— Він показав на обрій. Неподалеку було помітно чотирьохкутні польські кашкети.

— Кінчай скоріше. Хлопці ісходять. Один закінчив,— сказав Гончар і забрав із собою останнього вартового.

Петров вивів Фарманюка на двір. Вирішив тут же забити. Стали один проти одного — Петров і Фарманюк, давні приятелі. Ніби - то це на завод і вони зустрілися.

— Га, поїхав по цукор,— поспішав Петров. Він набив мавзера.— Зараз шльопну.— Він закусив губу й виплюнув кров, що наповнила рот.

Фарманюк помітив це й крикнув:

Не дивилися на смертників робітники, коли їх відводили до льоху. Двоє відводило до льоху трьох. Разом п'ятеро. Поверталось двоє. Троє залишалося в льосі. Біля льоху все меншала купка патронів, а в льоху все більш було мертвих. У льосі, де світила газова лампка, в одну лінію з оком зливалось чорне око рупниці й тоді блимала лампка.

13.

— Чи не бачиш,— хрипів Гончар Петрову. — Чи не бачиш. Хлопці кров'ю ісходять. Стріляє сукин син і не бачить. — Він показав на обрій. Неподалеку було помітно чотирьохкутні польські кашкети.

— Кінчай скоріше. Хлопці ісходять. Один закінчив,— сказав Гончар і забрав із собою останнього вартового.

Петров вивів Фарманюка на двір. Вирішив тут забити. Стали один проти одного — Петров і Фарманюк, давні приятелі. Ніби то це на завод і вони зустрілися.

— Га, поїхав по цукор,— поспішав Петров. Він набивав мавзера. — Зараз шльопну. — Він закусив губу й виплюнув кров, що наповнила рот. Фарманюк помітив це й крикнув:

— Пусти, брате. Прийшов останній час.

— Мовчи, гаде,— жахаючись, сказав Петров. — Мовчи, гаде, й не рви моєї душі. — Шапка з його голови впала на землю.

Поляки наближались. Через дріт плигали жовніри. Петров націлився в знайомий шрам на лобі Фарманюка. З боку офіцер готував бравнінг. Стрельнув — і Петров упав на землю.

Фарманюк помітив офіцера, що його врятував. Подивився на білі руки широко розкритими очима. Упав на Петрова, як живому сказав:

— Дай мавзер.

Пустив у білого офіцера першу кулю, решту в жовнірів, що підбігали. Останній набій залишив про себе.

Згодом, коли громи вже перекотилися по-за спину, лежали в кривавому бруді два робітники — комендант Петров і дезертир Фарманюк.

Тільки за три дні, коли все заспокоїлося навколо — поляки поховали всіх укупі — і Фарманюка і Петрова.

ЧЕРВОНОАРМІЙСЬКИЙ МАРШ ЛЕОНІД ЧЕРНОВ

В синіх просторах
прийдешніх років
чують
закуті в неволю народи
непереможні кроки
нашої
ходи.

Грім

гар-

мат.

Згинь

дар-

ма,

світе :

гаремний,

старий,

недокрівний,

фокстротний,

тюремний.

2.

Вибух наших гармат

непереможна мить.

Тиша

і скрегіт :

тремтить

всеевропейська тюрма.

Лине

зі сходу

луна

на лани.

Гасло :

Остання війна

Братоубивчій війні.

3.

Ліг

на лице нам

гарт.

Схід нам гукає :

селям.

Ми —

аван-

гарт

робітників

і селян.

Згинула

в вирі

отара

кров'ю

заллятих

днів.

Ми —
справедлива кара,
ми —
робітничий гнів.

Світ
у надії марній
вщент затрухлявів.
— Хитай!

Сходом
червоних
армій
завагітнів
Китай.

Негри,
індуси,
кафри —
в лави червоної міці,
з Азій,
Америк,
Африк
сунуть
червоно-
армійці.

Із голубої безодні
злотом
розіп'ятих
націй
вже повстає

МІЖНАРОДНЯ

АРМІЯ СТАЛИ

І ПРАЦІ.

4.

В синіх просторах
прийдешніх років
чують
закуті в неволю народи
непереможні кроки
нашої
ходи.

1.

Над рікою Араксом прозорі світанки. В межгір'ях без шляхів ходять хмари табунами, вище їх ліси, де вигулюють на пастівнях одвічних ведмеді, барси, шакали, вовки, ще вище гострі шпилі, вкриті снігом. Звідтіль, у долини намагаються повзти льодовики; тільки намагаються, бо тануть, як віск, під сонцем: не бачити льодовикам долини.

— Біля Кури спіє риж,— сказав Стрілець.

А над рікою Араксом було голодно. Мені, Безногому й Стрільцеві.

— Не нагадуй,— сварився Безногий.

Я мав мільйон планів нагодувати себе й товаришів моїх. Але всі плани розбилися об холодний, твердий камінь над Араксом, мої плани ковтнули дригви болот Муганських, де люди, як мухи, мруть, коли цвіте бавовна, я остаточно зневірився бодай себе нагодувати, пройшовши голими скелями, під пекучим сонцем від Талишського кряжу до Астари.

— Дай пораду,— просив Стрілець.

— Ти вже не раз рятував нас,— казав Безногий,— одна надія на тебе. Тепер за шматок хліба я б рідну матір продав. Уві сні я бачу тільки риж: пухнявий, білий, пахучий риж. Порадь, що робити...

Я поглянув на двох товаришів моїх, знесилених, голодних, зрозумів їх велику муку, гостро відчув, як-то порожньо в моєму шлунку, як нис під грудьми.

— Не знаю,— відповів,— розуму не приберу. Довго ми шукали кращої долі, за нами багато мандрівок, але такої скрути ще не було... На Мурмані... були...

— Там смачна риба,— облизав губи Безногий.

— Були на Кубані...

— Там... станиці багаті... Ожереди пшениці, а над полями пахощі свіжого, випеченого хліба...

— Були в Криму...

— Виноградні грона... вино... мацун.

— Мацун не в Криму — тут; у Криму — молоко. І де жили — не бідували. Та не вік коту масниця, довелося й нам. Хоч камінь зубами гризи.

Совце вище Шахдагу підскочило. Я замовк. Мовчав Стрілець і Безногий. Грабовий куц нестив прохолодою. Внизу Аракс, у кам'яному лігвові до Каспія п'явся, реготався з нашої біди.

І було мені жаль Стрільця й Безногого. Ми так багато шляхів втратили, шукаючи кращого життя, шматочка хліба. Горбом заробляли той шматок, потом своїм.

Наважився тоді я.

— Так,— сказав.— Далі є одна путь. Треба перейти Муганський степ, йти Баку чи Ленкорани. Там буде робота.

— Це знов місяць поневіряння.

— Не поневіряється той, хто не шукає.

Стрілець був іншої думки. Коли він розповів нам це, я зрозумів, чому він не спав у останні ночі, про що він думав, що мав зробити.

— Краще йти до Шуші... близько. Там багатіє є ще до чорта. Нас трое. Здобудемо гроші й великим шляхом рушимо до Ганджі. Тоді — до Баку...

Куди кортить, туди й рушай.

— Ви ще нікого не вбивали, не грабували? — запитав я Стрільця

— Ні, — відповів він. — А коли буде менше одним татариним, чи не краще нам?

Безногий схилився головою до землі, немов нюхав камінь. І ніздрі йому тремтіли. По той бік Араксу дівчата в білій одежі прали білизну. Білі намітки на сірому тлі камінних скель нагадували пелюстки квіток яблуні на весняній рудій землі.

— А ти, Безногий. Не мочив руки в крові?..

Безногий мовчав та ще дужче нюхав землю. Мабуть, того дня він намагався зрозуміти принаду пахоців землі, що нею повзають гадюки, а тому вона гадюками пахне, та ще намагався з'ясувати, як пахне кров. І ніздрі йому тремтіли.

— Ні, — сказав я, — різні наші шляхи.

Тоді ми розлучилися. Стрілець з Безногим пішли до Шуші.

Я рушив на схід, до моря.

2.

Побачив Каспій там, де гірко-солоня вода б'ється похмурими хвилями в Аптерон, де місто Баку звисло над морем, де на воді відбитки нафтових веж, будинків високих без дахів, де панує нафта.

Зкрив'янілі ноги свої обмив, сновигав вулицями, на базарі бачив, як їдять смачний чурек, баранину смажать, а поважні, старі перси в холодку духанів курять наргіле.

І шукав роботи я. Як шукав, про те й розповісти важко, а от і досі не розумію, як трапилось, що роботу я здобув.

Наше життя — гра. Один грає трагічні ролі, другий — веселі, комічні, третій — коханців, той — резонерів, інший — статистів. Не одну роль і я брав на себе. Після ролі голодного трагіка, яку я виконав над Араксом, за найближчої участі Стрільця й Безногого, мені пощастило грати клоуна Бакинського цирку. Кажу пощастило не тому, що грати клоуна то велика радість, а тому, що ця роль давала мені якраз стільки грошей, скільки потребував шлунок.

Роль свою виконував я чудесно. Директор дивувався, що чоловік з вулиці (таким був я) вмів веселити глядача. Та й справді, директор мав повне право веселитись, бо ідея шукати клоуна на базарі, спираючись на власне око, аби-якому директорові на думку не спаде.

Еквілібристка Нелі, плигун Океанос, танцюристки Кет і Кат, гарцьовник Серж, ліліпут Максимус — незабаром зробились найкращими моїми товаришами.

Рижий клоун Жак більше батька свого мене полюбив — ми з ним вдвох працювали. Йому зодягали рижу перуку, що вигравала золотом, білили обличчя, червоним фарбували носа, а на щоках робили зелені плями. Я мав перуку лисого, замість червоного — зелений ніс, а на щоках не зелені, а червоні плями. Ми виходили разом. У кожного на голові циліндр, у руках ціпок, черевики лаковані, нові штани, біла, випрасована сорочка, чорна краватка.

— Жак, — пищав я птичим голосом.

— Зак, — верещав Жак...

І ми бігали на арені, реготались, як навіжені, плигали, ходили догори ногами, один одного дарували ляпасами, говорили дурниці, а глядачі смакували все те й собі реготались, тим дужче, чим дужче був ляпас, чи дурниця. Ми співали куплети про зміну влад, про черги біля крамниць, про пузатого буржуя, про попа-павука. Жак співав, немов цап недорізаний, а я вторив йому, лякаючи залю присутністю ведмеда в той час, коли ведмедів і близько не видно.

Нелі, як білка, крутилася у бані цирку, Кет і Кат танцювали, Серж лискотів батогом, вчені коні його танцювали, а ми з Жаком вихріли, співали, пищали.

І всі були задоволені. Адже я взяв на себе обов'язок виконувати роль клоуна? Чому ні?! Хіба кожен з нас не клоун. Тільки не кожен бачить, як сміється глядач. А я бачив перед собою, на власні очі: нафтовика, грузина-кущя, татарина з базару, німця з виноробної колонії, десь від Ганджи, носатого армянина, цигана. Вони сміялись. З мене, з клоуна? Ні! Сами з себе.

Це найкраще розумів директор цирку, бо що-дня коли кінчали виставу, і ми з Жаком під оплески котились з арени, він стискав мені руку й казав:

— Спасибі, клоун «від станка».

А я стомлений думав про Стрільця й Безногого.

3.

Люльку я зустрів на Молоканському преспекті над морем. Як не є, а коли довгий вечір прокрутитись на арені з нафарбованим обличчям, нервово дослухуючись настрою юрби, тоді приходить утома. Болять руки, ноги, а найбільше голова. Тоді гарно сісти десь одинцем, заплющити очі, покласти рівно руки, підобгати ноги й мріяти.

Я ходив уночі, після вистави, до моря. Сидів під листастими каштанами, позад мене місто грало електрикою, а від того море було ще темнішим, а я дивився на Апшерон, де сліпим оком, як старець, що йому нічого не дають, блимав маяк, дивився на кволі вогники-привиди, розкидані

морем, а тоді і склепував вії та чув, як брязкотить вода об парапет, намагається землю полонити.

Коли Люлька підійшла, я не бачив. Почув, що сіла поруч. Мовчала. А мені не кортіло очей розкривати, сам у себе я впірнув (замислився). Тоді Люлька зідхнула, глибоко зідхнула, щоб я почув та запитав, що з нею.

Маяк однаково світив більмом, біля самого берега дратувалась червоним лихтариком моторка, видно було, як промінь лихтаря рожевить мініявий слід.

— Зідхасте?— почав я.— Важко, мабуть!

Люлька мовчала.

— А воно, коли зідхнути, допомагає. Повітря менш у тілі й легше. Дух теж вагу має, хоч його й не видно. Мій батько, коли я малим був, духу мені давав, так було й каже «духу тобі дам.» І як нагатить того духу різкою, так три дні не видихаєш.

Люлька ще раз зідхнула.

— Ви частіш зідхайте. Пособляє... Бо вам, мабуть, таки дуже скрутно? Тоді Люлька запитала.

— А ви почім знаєте?

— По власній шкірі знаю,— відповів я.

— Таким, як ви, не важко,— сказала Люлька.— Он у вас лаковані черевики, добре зодягнені ви, гроші, мабуть, великі заробляєте?..

Не всякий клоун скаже, чим він є. Так і я, в той вечір обдурив Люльку. Сказав, що працюю на нафтових джерелах, що одержую великі гроші, а тому й маю черевики, маю їжу, приміщення. А щоб спокутувати провину, додав, що й я колись поневірявся, що голодував, шматочка хліба не мав, але тяжкою роботою дійшов кращого.

І Люлька мені багато розповідала. Батька - матери не має, живе в татарській частині міста, бідусь, тільки мріяти їй життя дозволяє.

Про любов казала. Поцілунків не знає. Кортить «його» знайти. Він теж буде бідний, як і вона. Але те не страшно. З любим... гарно.

З-за рогу вийшов пароплав з Ленкорани. Блискучий, веселий вийшов і подався до маяка. А за ним білий слід ліг, немов хто білими квітками вночі шлях йому посипав, а пароплав доторкнувся їх і вони горіти почали. Море вщухло, тільки одна роздратована хвиля, як настирливе дурне цуцня, плюскотіла об парапет.

Нам було гарно. Я поцілував руку Люльки. Чому й не поцілувати, коли думка про Стрільця й Безногого, а власні із себе нафтовика? Все — жарт!

Жартуючи й прощались.

— Прощайте Люль - ка - а!

— Прощайте, нафтовий король.

— Завтра я вас побачу?

— Звісно! Як же я буду без короля? Увечері вас тут сподіватимусь. Смачного чого принесіть...

Я ще раз поцілував руку Люльки — зникла вона в тіні листатих каштанів. Пішов спати в комірчині сторожа цирку, а мені наздогін кричав щось з моря пароплав.

4.

Культурному чоловіку без кохання жити не сила. Проте, мабуть, і некультурному однаково. Адже є казка про жінку некультурну Єву, що полонила якимсь нікчемним яблучком некультурного також чоловіка Адама.

Що до мене, то я другого дня нетерпляче сподівався вечора. Це спостеріг і сторож цирку, що з давніх часів мав прізвище Квазимодо.

— Не помічав ти, Квазимодо, — запитував я, — що коли чоловік голодує, він думає про хліб, коли йому кортить пити — про воду, а коли він поїсть і нап'ється, тоді...

— Про жінку думає, — кінчав Квазимодо.

— Так... про жінку.

Квазимодо вгадував мої думки. А, вгадуючи, немов батько, намовляв.

— Стережись жінок. То хитра штука. Ти її полоскоочи, а вона готова, дочка попава. Обголить нашого брата від голови до ніг: волосинки не знайдеш. Не торкайся потилиці жінки й грудей... не буде напасти. Був у нас співак Марс... Полюбив — пропав... Та що й казати! Баба — генерал. Тільки слухай її команди.

І Квазимодо сміявся беззубим ротом, аж луна під банею цирку плыве й здавалось там від сміху того коливаються трапедії й дроти.

Увечері я пішов. Вузькими вулицями на гарних конях їздили багаті татари, а на них з вікон поглядали блискучі пляшки, п'янили їх думки. На розі вулиць Сураханської та Торговельної хлопчак вигукував:

— Хальва-сі... Каштані жарені... Хальва-сі.

Я зупинився, щоб для Люльки чогось взяти.

На Молоканському проспекті Люльку пізнав. Плечі прикрила турецька шаля (на бузковому полі білі місяці й жовті зорі), чорна хусточка робила голову їй тендітною й маленькою, а біля лихтаря, коли промінь ліг на її обличчя, я побачив, що Люлька має виразні, глибокі очі, під очима, щоб прикрасити їх, м'які смуги лежать, а губи — коралі.

До моря пішли. Від берега йдуть далеко аж до купальні сходи. Там тихо, порожньо: небо, море... і більш нічого. Люлька казала, що бачила сон, гарний, чарівний. Немов би то зустріла свого коханого. І він нагадує одного знайомого.

— Але не нафтового короля?

— Не вгадали... Короля.

І далі йдуть сходи. Потім — місток. Далеко-далеко в море. Край містка — купальня. Вдень там людей багато, а вночі...

— Люлька не боїться?

— Люлька? Ні! Може нафтовий король?

— У своїй державі королю нічого втрачати...

Під містком — палі. Морська вода, верита тоненькою плівкою нафти, плюскотить. Здалік купальня темна, страшна. А зблизька — ні. Очі звикли до ночі. Видно праворуч — двері «для мужчин», ліворуч — «для женщин».

— У жіночу купальню підемо? — жартував я.

— Ні. Ми рівноправні. Ні в жіночу, ні в чоловічу. Он сutchки між купальнями, а з того боку — поміст. Ідіть туди.

Згинаючись, ішов я сutchками. Люлька ступала слідом. Кортіло вийти на чисте повітря, до моря.

— Швишче. Ідем!...

І тоді дві постати вирнули з боків, раптом Люльчина шала сповила мою голову і заткнула рот, дужі руки, немов немовлятко, скрутили мене. Я намагався крикнути, сказати, що я тільки клоун, що я не нафтовик, що ніяких достатків я не мав і не маю. Люльчина шала заважала кричати. Та й сама Люлька чи не в спілці з бандитами? А в цей час мене взяли на руки, понесли, кудись кинули. Я чув тільки, як ступають ноги бандитів, і як ковзає черевиками Люлька. Вода дзюркотіла — лежав я в човні, один з бандитів кашляв, як кашляють тяжко хорі. Рипнули кочети, весла торкнули воду, човен рушив.

Тоді Люлька заспівала.

— На баночку, на бану
на бану-баночку,
ночевала целый день
ночевала ночку.

Як вона нікчемно співала! Я гарно уявляв, що вона стоїть розкуйовджена, розхристана, без шалі, співає пісні (вітер грає її волоссям), а бандити гребуть, позирають на неї, дужче налягають на весла, щоб виїхати швидше в море, роздягти мене, розбуди, забрати гроші, вбити мене, вкинути в воду.

А тоді повернуться до міста, будуть цілувати Люльку, будуть дивитись на неї бичачими очима, а вона буде співати.

За короткий час я так багато передумав.

Весла змовкли. Мене почали розмотувати. Я боявся розплющити очі, щоб не бачити Люльки... бандитів. Це ж кінець... смерть... Але кулак бандита примусив мене не тільки очі розплющити, а ще й зойкнути. Я побачив Люльку, двох бандитів... Стрільця й Безногого.

— Тьфу, — сплюнув Стрілець, — оказія.

А Безногий реготався, як дитина. Тільки Люлька дивилась на мене, нічого нерозуміючими очима, а я дивився на Люльку.

5.

Заблимав підсліпуватим оком лихтар башти Кизкаляски, обриси палаців Ширванських шахів і мінарету високої мечети Абаса розтанули, місто гірського вітру — Баку позад нас загоцюбле, синяве тіло своє вапнякове прикрило шатами ночі.

— А в Шуші як: убили кого?— запитав я Стрільця.

— Та ні. Голодні до Баку шмагали. Думали з нафтовика поживимось, коли...

Море перед нами. Каспій широкий: від берега до берега шаландою не доїхати. І те знає шаланда — браси вгорі туго нап'ялись, шкоти внизу ось-ось розірвуться, непотрібні банти теліпаються боками, а клівер удари вітра приймає.

— Люлька... що? Хто вона?

— Сестра моя,— каже Стрілець.— Наймитувала — знайшов.

Назустріч — чотирикутник. Як от мороз на вікнах хат далекої півночі візерунки вимальовує, так у блакиті неба хтось почепив, намалював скибку місяця, нижче його — білі хмаринки із жовтозеленою відтінню, ще нижче — найтемніша, невизначна частина чотирикутника — там море, як юнак запальний, цілує небо.

Море розсипалось кругом білими пелюстками. Вітер пелюстки перегортає — пінявиться море.

Місяць білою крейдою натер наполовину обличчя Стрільцевого, що сидить біля стерна, Безногий лежить під клівером, на чардаку, а Люлька на дні шаланди, де гострі пахощі риби й смоли, мов кішка прищулилась біля моєї спини.

Мені тепло й Люльці тепло: нехай віє вітер з гір.

ДЕСЯТЬ ЗИМ ЛЕОНІД НЕДОЛЯ

ВСТУП

Здавалось що вітер
крізь стиснуті зуби
стогнав немов ранений кінь.
Коли
Україну
здавили підкови
німецьких жандарів
під гетьманський дзвін.
Здавалось — Дніпро здригнув,
зупинився і
витиснув зісливе —
У - у - у - у !
Коли
Україну
проткнули мільйони
свинцевих білих куль.....

ЖОВТЕНЬ

Червона гвардія,
прапор червоний,
червоний вогонь з джерел,

небо червоне,
червоні закони
і чорний кремлівський орел.
Бомби,
гармати,
бердани.
Чорна Жовтнева ніч...
Вітер спіткнувся,
немов п'яний,
і ліг
під червону січ.

Ч. А.

Ноги роззуті
морозець сміється... —
Ноги —
— червоні буряки.
Очі —
— в майбутнім,
пожежа у серці —
не зупинитись таким!
Врангель,
Денікін,
Махно...
Повітря сердите,
холодне.
Польща —
— французьке вікно...
Голод...
скотина дохне...
Воші,
грязюка,
тиф...
Тисячі
здригнули під смертю.
Але мільйони живих
влетіли в
зиму четверту!

ПАНАХИДА

Генерали
рали
рали.
Пили кради
рали
рали.
Брали,
драли
генерали.
Були
білі
отамани
мани

мани
отамани.
Генерали,
пани,
батьки,
отамани —
— позникали
закордони,
поховались
за тумани
генерали
отамани.

ТЕПЕР

Пролетіли десять літ!
Проскрипіли десять зим!
Вже тепер ми не малі!
Всі в
ТДОавіяхем.
Хай
Лойд Джордж
або Кулідж
нас лякає:
не злякає
„Ззім!“
Нью-Йорк —
— Париж —
— Десять зим!

*ЩЕ УРИВОК ІЗ „ПОВЕМИ ПРО ТЕ, ЯК ПОВСТАВ
СВІТ І ЗАГИНУВ МИХАЙЛЬ СЕМЕНКО“*
МИХАЙЛЬ СЕМЕНКО

Експедиція в складі членів Всеукраїнської Філії Міжнародного Клубу
Вивахідників — Ексцентриків і Міжпланетної Комунікації: М. Семенка,
Х. Вильового, Дм. Донцова, В. Винниченка, Єпископа Укр. Автокеф. церкви,
укр. Діда — кооператора —

на апараті часу за командуванням М. Семенка переноситься в давномі-
нулі віки і, по можливості беручи участь у створенні світу, в той же час
спостерігає процес його повстання, обмінюючись відповідними глибокодум-
ними репліками.

Дід:

Не видно шось
бога-творця і святого
духа.

Семенко:

Так, рух і
туманність
більш
все.

Єпіскоп :

Як же без води ?
Дух святий
носивсь над
водою.

Семенко :

Правда, з водою зле.
Не можу
нічого
зробити
але.

Єпіскоп :

Так і хочеться водички налити.

Х. Вильовий :

Чи не видно
іше
Еврѡ ?

Дід :

Щось душно
стає
ду.

Винниченко :

А таки стає
ду.

Донцов :

А вогню ! полу-
м'я скрізь !
І як можуть зародитися
в полум'ї
провансальці
й інші
нації не ?

Х. Вильовий :

А, може, це Венера,
а не Земля ?

Семенко :

Тра —
ля —
ля.

Єпіскоп :

У книзі Буття так урочисто й
спокійно.
Чого воно крутиться
так
тут ?

Семенко :

Куля
земна

повстає
ж
це!

Донцов :

І без вас
бачу давно,
що це
земська
куля.
Гальо!

Х. Вильовий :

Готова!
Куля!
Земна!

Дід :

То можна й сходити
вже?

Семенко :

Ні!
Зачекати краще,
доки проведуть
меридіани й
паралелі.
Під'їхати
ближче
можна,
але...

Винниченко :

Я прошу
сло!...

Семенко :

Хто про?
Нема.
Але говоріть коротко,
швидко,
зима
бо.

Винниченко :

Шановні товариші!
Перед на...
куля земна.

Дід :

Й ні
душі.

Винниченко :

Як і всі,
я дуже ра...

Семенко :

Це вам не в Центральній
Зра...

Донцов :

Гальо ! Я побачив

Укра !

Гальо ! Гальо !

Дід :

А може то

здаło ?

Х. Вильовий :

Вра !

Вра !

Вра ! (Засоромлюється).

Винниченко :

Отже, я й хочу про це.

Семенко :

А,

бе,

це.

Винниченко :

Ви всі чули, мабуть,

про Айнштайна

й релятив - принцип ?

Х. Вильовий :

Хві !

Й про Цвайштайна

я

чув.

Винниченко :

Не лізь поперед батька

в пе...

Так от

мене наче вдарив

по голові

ціп.

Х. Вильовий :

Вра !

Вра !

Гіп ! (Засоромлюється).

Семенко :

При чому

ж

тут

народ ?

Винниченко :

Так от —

поки нема народу —

я пропоную —

я пропоную —
я пропоную —
з самого початку світу повстання,
пропоную
я —
пропоную
я —
пропоную
я — — —
врятувати
Вкра.

Х. Вильовий

Вра!
Вра!
Вра! (Засоромлюється).

Дід :

Що?!

Єпископ :

Як?!

Семенко :

А так.

Винниченко :

Доки немає укрнароду,
а є лише
укртериторія
(ми вже бачили її в біноклі)—
доки взагалі немає
ні людського роду,
ні історії,
ні Бокля
(все це буде пізніш)—
— я пропоную
— я пропоную
— я пропоную
зробити таке
раніш :

Семенко :

Універсалом
день
перевернути
в
ніч.

Донцов :

Будь ласка!
В чому річ?
В другий бік скерувати історію
й одразу ж відокремити
зарідки нашої
нації!

Х. Вильовий :

Гаврика !
Великою
Вкраїнською
Стіною —
відгородитися
від інших
націй.
Тоді б до XX віку
ми були б першою
нацією.
Наша нація —
це ж прямо грація.

Єпіскоп :

А як же ваша Євро ?

Х. Вильовий :

О !
В Євро
можна прокласти
вузький
коридор.

Донцов :

Right all !

Дід :

З Європою я згодний.
Чували.
Не шкодить.

Єпіскоп :

А може одразу ж
оточить її
Укрокеаном ?

Х. Вильовий :

Доки ще нема інших
океанів ?
Це правда.

Донцов :

На зразок Великої Британії ?
Це було б непогано.

Винниченко :

Як в Англії.

Донцов :

Чому ж,
будь ласка.

Дід :

А українську мову —
залишимо ?

Семенко :

Мо.
Мо.
Мо.
Мо,
мо,
мо,
мо. (Всі засоромлюються).

Єпіскоп :

Де це
ми
знахо?...

Семенко :

Навпроти
кулі
земно.

Донцов :

Дуже
зручна
дистанція.

Дід :

А чи скоро
станція?

Х. Вильовий :

Спека.
Піт
лоба
тече
з.
А хустку забув дома.

Єпіскоп :

Що ж,
виходить, тоді й зими не було?

Семенко :

Иноді випадав сніг —
дурним
на голову.
А взагалі,
як бачите,
літо.

Дід :

Вода!

Семенко :

Да.
Да.
Да.

Да,
да,
да,
да.

Х. Вильовий :

Вода ?
А й справді вода.

Єпіскоп :

Он з того краю, дивіться,
як
заливає.

Дід :

Може, наїдити б
собі
трошки ?
Щось пересохло
в ро...

Донцов :

Це фантазія.
Давайте
одсунемося далі в світовий
простір.

Х. Вильовий :

А то ще потопить
ще.

Єпіскоп :

А давайте справді одсунемось,
бо тінпература тут!..

Донцов :

Володимире Кириловичу —
подивіться, як цікаво :
вогонь,
вода й
земля
зчепилися в стихійній боротьбі.
Порівнюючи з цим, що значить
боротьба клас!

Винниченко :

Гм... так.
Гм... ні.

Дід :

То заливає — то знов одходить.
То вогонь виприсне — то пара піде...
Кумедія!
І чого б я так сіпався ?
Сиділо б вже, де посадили.

Єпіскоп :

Чи ти ба, як виринає!...
Ліпилось, ліпилось — і знову
дірка.
Воно щось похоже і в книжках так пишуть.

Дід :

А чи скоро вже тут хліб уродить?

Єпіскоп :

Ото хіба
засіяти
нікому.

Х. Вильовий :

Тяжко, мабуть, тоді жилося!
Це ж іще здалеку —
а що там
робиться
ближче?

Донцов :

Горотворчі
процеси потрясають
землю.

Дід :

Бідна Україно!

Єпіскоп :

Подивіться - но,
щось затівається на землі
нове!

Донцов :

Ми вступаємо в
мезозойську
еру!

Х. Вильовий :

А ну дайте
сюди
телескоп!

Дід :

Ти ще туди підступись!
Боязко
щось
мені.

Єпіскоп :

Гетьте з своїм телескопом!
Я
боюсь...

Донцов :

До великих сил на землі
долучилося ще :
життя.

Винниченко :

Не на
смерть,
а на
живот боротьба йде.
І навпаки.

Х. Вильовий :

Боротьба ?
Це цікаво.
Я теж боровся.

Донцов :

Це — війна.
Кожний рід тварин має волю
війни.
Звідси й повстали
нації.

Семенко :

Акації —
профанації —
профдезорганізації —
ації —
ції —
ії —
і.

Донцов :

Хай живе воля
нац...
Що ви
хочете
ро ?..

Семенко :

На поверхнь землі
апарат
я
скеро...

Дід :

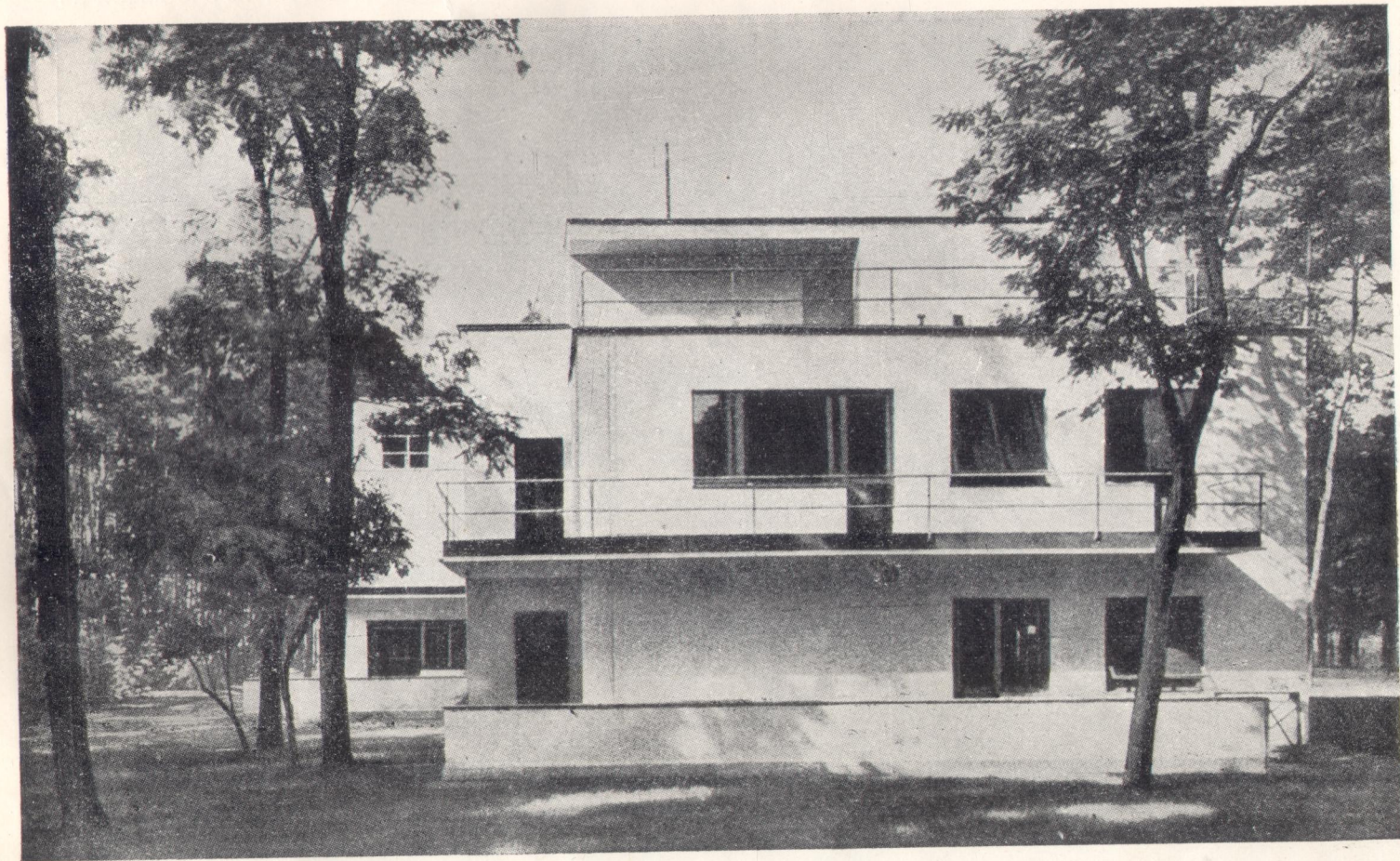
Шубовсть, дурний !
Я не хо...

Єпіскоп :

Я протесту —
у - гу - гу - гу - гууууу...

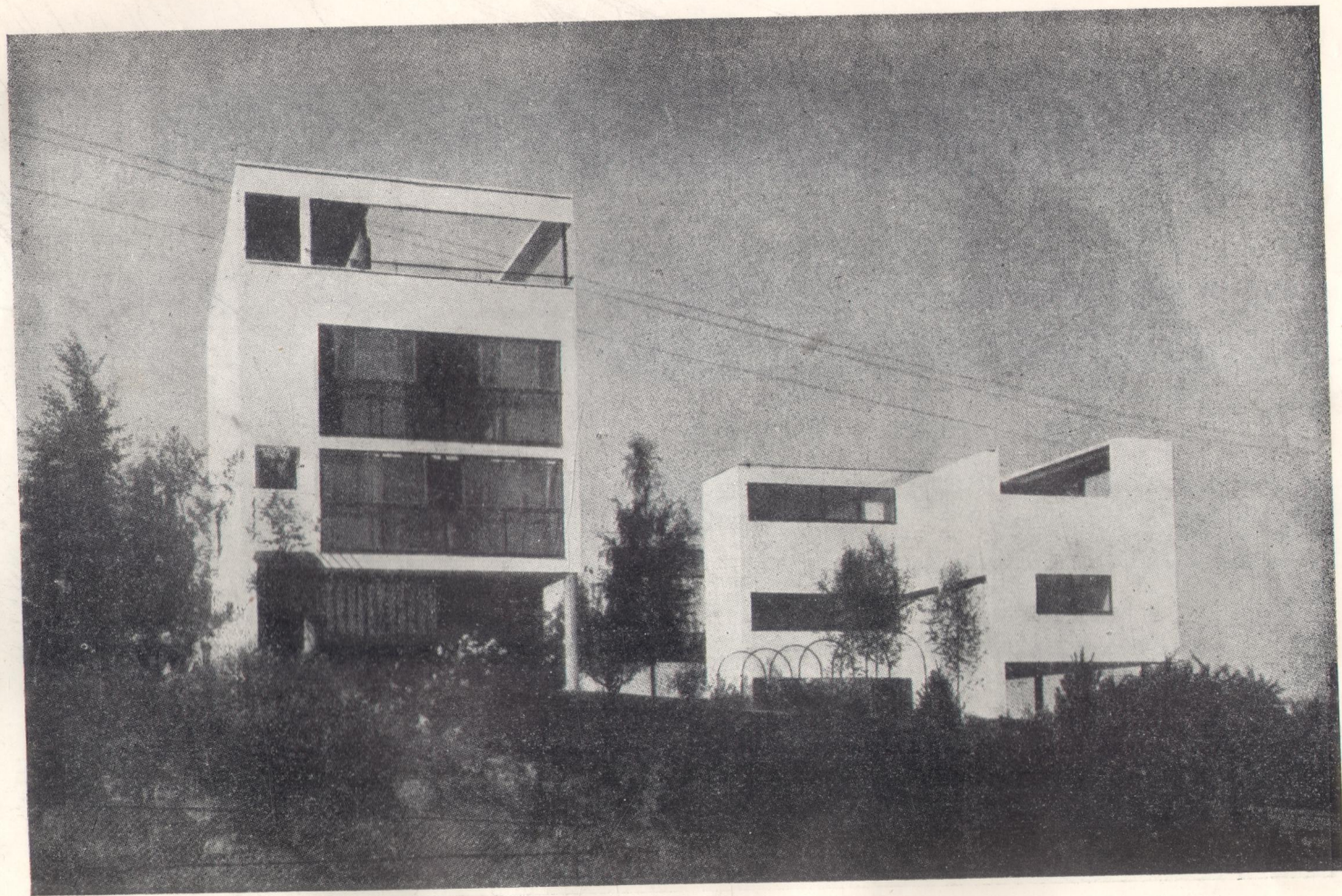
Семенко :

Предків
подивитися
тре...

ВАЛЬТЕР ГРОПІУС

БУДИНОК ДЛЯ ПРОФЕСОРІВ. БАУГАУЗ У ДЕССАУ

ЛЕ КОРБЮЗЬЕ ТА ЖАННЕРЕ (ПАРИЖ)

одна генерація спустилася в домовину (в той же час відбувся похорон епохи); молода генерація досягла віку реалізації. Куди б ми не повернулися, реакція вмерла або в агонії: справжня ретельність захопила ту громаду (цю гнучку масу), що хоче тільки вірити, що дійсно відчуває себе на новому човні нової епохи.

Архітектура — результатна. Саме коли епоха (гармонійна гра техніки, комфорту, бажань розуму) осілася, скупчилася, пізнала себе, висловилася, тоді архітектура може сформулювати себе й стати виразним дієсловом певного оточення.

Двадцять років було присвячено систематичним відозвам, вимогам добробуту, науковим та механічним відкриттям.

Естетику було сформульовано й практично переведено; суперечки поволі стали ясніші при світлі експериментації. Загалом погодилися що до напрямку цієї естетики, її рації, її основ. Знають, куди йдуть; *Rebro* (періодичний орган) переходить кордон і шість днів пізніше увесь світ повідомлено про ідею. Після того, як регіоналізм¹⁾ знов заліз у землю, панують справжні всесвітні змагання, вони штовхають шукати те, що є дійсно людське. Така після найгірших індивідуалістичних аберацій та мета, куди прагне сучасна думка. Це величезна річ супроти минулих віків.

Це величезна річ супроти попередніх віків, бо таку думку розноситься цілком новими засобами: через казкову техніку, через трансформацію соціального оточення (й, отже, індивідуальної концепції), що пропонують нам цілком нове завдання.

Після 200-літнього ділання розуму, знання та машинізму, що щойно викував знаряддя архітектури, ми сьогодні коло будівлі та коло найпершого початку нової архітектури. Правду кажучи, ми не уявляємо собі ще досить ясно, що архітектурний наслідок подібної трансформації буде радикально невідомий, дивовижно новий, буде цілковитим заміщенням звичок, набутих при вивченні минулого.

Поле вживання цієї близької архітектури є нова проблема, що її дані в цей мент підсумовують.

Проблема переходить одним ударом від хати або палацу до урбанізму. Урбанізм ставить справу районів в якійсь країні; економіка ставить справу кваліфікованих продукційних центрів. Відбувається величезне шукання; воно має початок у малій майстерні, яка організується на допомогу промисловим групуванням, й доходить до міжнародніх конференцій, завданням яких є шикувати всесвітні зусилля.

Урбанізм komponує з елементами, які він групує без числа. Вулиці, квартали, ділові центри, селища - сади та селища промислові. Кожну з цих груп повинно сформувати з досконалих пристосованих елементів. Урбанізм вимагає стандарту. Стандарту ділової установи, стандарту мешкання, стандарту будинку з селища - саду. Коли ми матимемо завод стандарт, якому платили б за квадратний метр, і який дав би можливість будувати промислові квартали в порядку й належної досконалості?

Стандарт — це серія. Серія — це єдиний сучасний спосіб продукції, що дає ціну та якість.

Одну тільки „будівлю“, серед всіх сучасних акцій, ще не досягла серія. Це тому, що вона була в руках архітектів. Але сьогодні ми на переломі: ми нічого корисного не можемо робити без серії.

Коли якийсь приятель питає мене: „Що ви зараз робите“, — я відповідаю: — „я шукаю двері, вікно“. І приятель часто вважає це за ідіотство й проклямує,

¹⁾ Французька реакційна мистецька течія, що шукає рятунку у вивченні мистецтва різних районів (regions) Франції. Прим. пер.

що цей принцип одності ворожий архітектурі „багатоформній, що міняється з кожним індивідумом“. Ось де розходження. Перелом.

Доки ІНДУСТРІЯ не опанує будинку, ми перебуватимемо в темноті: урбанізм залишиться в підручниках, а без урбанізму громадянство змарніє.

Загалом, існує певна думка що до напрямку сучасної естетики.

Вирівнено думку за діагнозом, що повстав після двадцяти років експериментації.

„Сучасна архітектура“ останніх двадцяти років народилася з декоративного мистецтва. Вона сьогодні вмирає через нього, бо декоративне мистецтво вмирає. Воно вмирає, бо немає чого робити правдивого, його розчавлює корисна річ.

Корисна річ творитиме активне та спокійне оточення нашого існування. Місто — корисний центр наших вчинків. Архітектура, як інші мистецтва, є втіха розуму, що може постати тільки після цілковитої насиченості тварини та її розуму.

Я вирішаю зробити коробку сірників. Та ні, хто її добре зробить, так це робітник сірникової фабрики, робітник, що знає матеріал та машини.

Я не можу наслідитися намалювати стілець. Стілець роблять зі струментами та після низки вправ. А я погано знаю струмент та не маю досвіду.

Підсумовую :

Ми почули в повітрі сучасності сенс естетичного напрямку якоїсь сучасної архітектури. Але на цю потребу удосконалення, точності, максимальної продукційності нам заважають відповісти, бо індустрія не увійшла до „будинку“. Вся механіка елементу, те ядрце, що оточує наше життя, відповідає нашим рухам, служить нам, як прислужниця не дійшла чистоти стандарту; навіть не розпочали цього величезного завдання. Життєві ядрця архітектури (елементи) — двері, вікна, внутрішнє устаткування — будинок не шухляди! — повинні стати сучасним об'єктом наших турбот.

Тут саме програму архітектури, мис, що його треба обійти, її естетики не зможуть інакше побороти.

Поки йде суперечка про урбанізм, суперечка, справжні сутички якої ледве почалися, — ми повинні підготувати досконале ядрце, яке має бути тим, що буде без числа множене.

Індустрія має всі машини. Техніка має в своєму розпорядженні всіх своїх інженерів. Сировина наближається до досконалості.

Нехай архітекти, перше завдання яких є досліджувати наше діяльне життя й пізнати в ньому потрібних слуг, почнуть шукати елемент, стандартну досконалість якого досягне промисловість, продукуючи серіями.

Урбаністи не будуть, як сьогодні, раптом зупинені перед анахронічним ядрцем, нездатним до використання, естети матимуть до розпорядження ту точність, що є ключем суворих взаємин. Адже суворі взаємини творять пропорцію... і Партемони.

З франц. С. Д.

АРХІТЕКТУРА В ШКОЛІ О. КАСЬЯНОВ

Архітектурний факультет ХХІ має понад 200 чол. студентів і з 20 чол. викладачів та професорів. Отже, він головний факультет ВШ. Після чотирьохрічного навчання й виконання кандидатської та дипломової робіт і після проходження певного стажу студенти набувають кваліфікації „архітектора“, відповідно одержуючи архітектурного диплома.

Факультет, через окремих студентів дуже міцно зв'язаний з будівництвом м. Харкова та округ лівобережжя, мусить бути одним з головних чинників розвитку сучасної архітектури на Україні.

Коли стояти на загальному ґрунті, можна сказати, що факультет в розвитку будівництва на Україні, і зокрема в м. Харкові, відіграє не аби-яку роль. Можна вказати кілька будівель: Комунальні лазні № 4, стадіон металіст, будинок Укрсі-лікатресту і багато комунальних будинків, побудованих за проектами студентів архітектурного факультету ХХІ. Так само є багато будівель по округах, особливо в Донбасі, які виконано коли не за проектами та під керівництвом студентів факультету, то з найближчою їхньою участю, досить сказати, що на будівлі будинку держпромисловости, підчас будівельного сезону, щось із 35%, технічних робітників були студенти архітектурного факультету.

Крім того, виключно серйозне та любовне ставлення студентів до виконання своїх архітектурних, фактичних завдань, ц.-т. — проектів, має в результаті високу якість суто технічного виконання цих проектів.

Проте, у всій роботі факультету є одна основна хиба — він не має власного специфічного лиця, не має, як кажуть, „школи“. На періодичних, звітних виставках можна бачити поруч нових форм — українське бароко, або ампір, або, назіть, справжнісінький модерн. Треба зазначити, що справжнього розуміння стилів майже в усіх студентів нема, — кожен уносить певну частку „отсебятіни“. Майже в усіх роботах почувається брак хоча б натяків на сучасний архітектурний світогляд, немає справжнього соціологічного розуміння розвитку архітектури та її стилів. Всі стилі, в аспекті сучасности, розглядають як стилі рівноцінні. Вважають, що в умовах нашого будівництва і ампір, і ренесанс, і бароко, і „новий стиль“ мають рівні права громадянства, що вони відрізняються скорше кількома формальними ознаками, ніж своєю соціологічною суттю. Новий стиль, в розумінні багатьох студентів, це — „модний стиль“, не зовсім ще досконалий, щоб його можна було застосовувати в усіх випадках.

Таке становище — результат почасти недосконалости планів що до наукового вивчення мистецтва, почасти не досить вдалого добору керівників та професорів спеціальних дисциплін. Т. зв. „Еволюція архітектурних форм“ розглядається в лекціях Б. Г. Перетятковича через суто-ідеалістичну призму, а теорія архітектури майже зовсім не викладається, коли не рахувати дисципліни „архітектурні форми“, що її викладається за Михайловським і т. ін.

І виходить, ніби архітектура складається з модулів, парт, сандриків, йоників, різних колонок, триагів... Про соціологічне вивчення теорії стилю, про залежність архітектурних форм, як і взагалі мистецьких форм, від соціально-економічної бази, ніхто не каже, ніби цього зв'язку зовсім не існує. Навпаки, програми факультету, що до спеціальних архітектурних дисциплін, складено на підставі теорії „перманентного ренесансу“, на теорії рівноправности всіх стилів перед лицем сучасности.

Сучасна архітектура, яку за певною групою формальних ознак охрещено т. зв. „новим стилем“, по суті є ціла система задоволення матеріальних потреб і організації людського побуту з допомогою архітектурно-мистецько-функціональної організації простору, тимчасом як попередні „стилі“ в архітектурі були затвердженням, установленням побуту, — організація простору була висновком з побутових форм. І коли можна сперечатись що до актуальности та сучасности окремих мистецьких шкіл та течій в малярстві, графіці та скульптурі, то що до архітектури просто не може бути двох різних наукових поглядів на соціальну вагу „стилів“ минулого і „стилю“ сучасности.

Архітектура найбільш чітко відбиває в своїх формах соціальний „стиль“ суспільства даної доби. Архітектура безпосередньо оформлює побут людськості; це мистецтво має суто практичний „прикладний“ характер задоволення матеріальних

потреб і його художність — результат його побутової бази. Але сучасний архітектор мусить, базуючись на „соціальному замовленні“, організувати цю базу, вплинути на її розвиток. „Соціальне замовлення“ вимагає від архітектора, насамперед, задоволення матеріально-культурних потреб суспільства і організації побуту. Розв'язати це завдання з допомогою формальних засобів минулого, — річ просто неможлива.

Коли мова йде про задоволення матеріальних потреб, певна річ, без техніки обійтися не можна. Завдання сучасного архітектора поруч специфічно-мистецьких елементів несе в собі елементи суто технічні. І як не можна сперечатись що до цінності в сучасних умовах автомобілю та якоїсь там допотопної арби, так само не може бути жодного сумніву про те, що всі попередні архітектурні „стилі“ мають лише музейну або історичну вартість і застосовувати їх тепер — це така ж нісенітниця, як уживання для сполучення міст, замість аероплану або потягу, тої худоби, до якої звертаються із словами: „поб-побе“...

Сучасна архітектура — це архітектура соціалістичної доби. Вона йде від великих заводів та фабрик, ц.-т. організмів суто соціалістичних, що в умовах капіталістичного суспільства лише чекають на звільнення від капіталістичної анти тези, щоб утворити справжнє, соціалістичне суспільство.

Сучасна архітектура вперше за все життя мистецтва поставила питання про свідомий вплив мистецтва на людський побут. І це стало можливим лише тоді, коли архітектурне мистецтво прийняло в себе архітектурну техніку, коли воно стало на шлях функціонально-мистецької творчості.

Отже, все це для багатьох професорів, а значить і студентів, факультету просто „*tabula rasa*“, і вони, вважаючи, що ампір — це „смачна річ“, намагаються накрутити, де можна й де не можна, різних волут та понаставити пузатеньких колонок там, де їх зовсім не треба. Професори плекають ренесанси та ампіри, студенти плентаються в ідеалістичному тумані, а все разом крутиться на місці, намагаючись знайти якийсь вихід.

Певна річ, „нема такого становища, з якого б не можна було вийти“. Так в даному разі. Студентство почуло небезпеку, і ось у стінах ВШ (і поза нею з участю студентів) організуються гуртки наукового вивчення мистецьких проблем. Гуртки ці організуються по всіх факультетах, в тому числі й архітектурному, гуртки ці намагаються доповнити формальні знання, що їх дає ВШ (знання, яких досить, щоб бути добрим архітектором передреволюційної доби), сучасним розумінням мистецтва.

Проте, таке становище не можна вважати за нормальне і треба вживати якихось заходів, щоб наблизити програми факультету до сучасного розуміння архітектури.

Зовсім не обов'язково з усього зазначеного робити висновок, що архітектурні „стилі“ минулого — це цілковита нісенітниця. Звичайно, всі „стилі“ мають велику історичну вагу. І коли не вивчати цих стилів, — підкресляю, — в соціологічному висвітленню, — можна бути певним того, що до справжнього розуміння архітектури всі двері замкнені. Вивчення всіх „стилів“ необхідне, але воно мусить бути виділене в окрему, дуже серйозну дисципліну, яка б, на підставі певних досліджень, давала ґрунт для побудови справді марксистського світогляду кожного студента.

Спеціальна ж частина курсу мусить бути побудована цілком на принципах сучасної архітектури.

Лише тоді можна казати про певне лице факультету, про певну, як кажуть, „школу“.

СУЧАСНА АРХІТЕКТУРА

Г. ЯНОВИЦЬКИЙ, архіт.

Тепер уже немає потреби доводити, що сучасна архітектура має під собою твердий ґрунт і виключне право на існування. Все, що досі зробила Москва і Захід у цьому напрямку, стверджують це.

Архітектів-революціонерів, що гаряче обстоюють принципи сучасної архітектури, ми зустрічали у всіх кінцях Радянського Союзу. Але поряд із цим, на великий жаль, наші господарники, — а від них у значній мірі залежить справа раціонального будівництва, — здебільшого ще не досить знайомі із принципами сучасної архітектури. Через те доводиться зважати і на той сумний факт, що вони часто підпадають під вплив архітектурних назадників.

Сучасна наука і техніка своїм швидким поступом вимагає від архітекта озброїтися сучасною наукою і новим методом архітектурного думання.

Гасло — індустріалізація країни — і інші господарсько-економічні фактори сьогодняшнього дня вимагають від сучасного архітектора здорового й раціонального архітектурного підходу, покладаючи одночасово велику відповідальність за будівництво, що де-далі буйніше розвивається і зрештою може стати анархічним.

Разом з грандіозним ламанням усього старого в архітектурі ми все міцніше тримаємо звязки з Заходом та з Америкою. Через те у своєму будівництві ми стали перед фактом нового підходу, прийому і методів архітектурного думання.

Величезний поступ в архітектурі призвів до повного розриву з еkleктизмом, що стихійно переживував мотиви минулого, поставивши перед архітекторами найскладніші вимоги сьогодняшнього дня.

Виходячи з цього, сучасний архітектор повинен відмовитися від безпринциповості і неорганізованої методи думання; відійти від музейного реставраторства; кинути чисто декоративні елементи в архітектурі, що не мають утилітарного значіння; гостро засудити мішанський естетизм, що вимагає для себе конструкції і захоче оголену правду. Сучасний архітектор повинен наслідувати плановій й раціональній методі оформлення; будувати новий побут; переводити ґрунтовну реорганізацію архітектурних типів, ураховуючи значіння виробничо-побутових навиків і брати участь у колективній проробці й критиці основних питань архітектури.

Сучасна архітектура вже сказала своє авторитетне слово про значіння соціально-економічних і побутових умов, що впливають на наше будівництво, а сучасний архітектор зважив на всі передумови і можливості і взяв курс на нагальне перетворення в життя принципів нового будівництва. Цим самим він візьме участь у соціалістичному будівництві нашої країни.

НЕВДАЛІ ТУРИСТИ

С. ЧЕРВОНІЙ

Московський „Новий Леф“ безперечно має всесоюзне значіння як своїми досягненнями, так і своїм впливом.

„Леф — журнал — камень, бросаемый в болото быта и искусства, болото, грозящее достигнуть самой довоенной нормы“.

Так ось, цей „Леф“ у декларації забув одне „незначне питання“, забув інтернаціоналізм. В декларації немає жодного слова про интернаціональні ідеї журналу. Лише в кінці:

„Новый Леф“ — продолжение нашей всегдашней борьбы за коммунистическую культуру“.

Людина хоч трохи письменна звідсіль зробить висновки про те, що журнал не позбавлений интернаціонального почуття. З цією міркою ми й підходимо до

дальших наших зауважень, — як ставиться цей журнал до національного питання взагалі й до українського зокрема.

В. Маяковський, загальновизнаний вождь руського лівого фронту літератури і редактор журналу „Новый Леф“. В другому номері „Нового Лефа“ є вірш „Нашему юношеству“.

Сідає Маяковський в купе кур'єрського потягу і їде з Москви через Україну на Кавказ. Цілком приємна і корисна подорож. Тільки-но встиг Маяковський попрощатись з Москвою, як уже мчить його кур'єрський через Україну. Що ж бачить поет на Україні:

„Из - за горизонтов,
лесаи сломанных,
толпа надвигается
мазанок.
Цветисты бочка
из - под крыш соломенных
окрашенные разно.
Стихов навезите целый мешок,
с таланта
можете лопаться.
В ответ
снисходительно цедят смешок
уста
украинца хлопца“.

І от все, що побачив оком з вікна вагону Маяковський — хитренького хохла, що не вірить жодним талантам, віршам, що хоч там лопни, а цей хохол буде про своє. Отакий консервативний хохол. А ось великих культурних процесів соціалістичного будівництва Маяковський і не побачив, а якщо і бачив, то, очевидно, вважає, що це справа „общерусская“.

В тому ж вірші Маяковський ображається на одного українця, у якого він запитав руською мовою, а той відповів йому — „не чую“. Ми, зрозуміло, ніколи не підтримуємо і не підтримували принципових ворогів усього руського. Для нас Москва — це столиця світової революції. Для нас, українських революціонерів - більшовиків, ніколи не може стертися та братня допомога, що її виявив руський пролетаріат роками горожанської війни. Але чи можна писати, як то пише Маяковський

„Однажды
забросив в гостиницу хлам,
забыл,
где я ночую.
Я
адрес
по русски
спросил у хохла.
Хохол отвечал:
-- Нэ чую“.

Ай - ай, товаришу Маяковський. Не гаразд виходить, коли ви забуваєте, де ви знаходитесь. Ваш же приятель Шкловський в № 6 - му „Нового Лефа“ стверджує, що в Аджаристані ніхто не розуміє руської мови. Не запевняємо, що цей самий українець не зрозумів вас, але й лаяти його за те не слід, бо кожний нарід, за Леніною наукою, має цілковите право розвиватися своєю мовою і кожен революціонер - більшовик повинен цьому тільки сприяти.

Ми не станемо наводити ще низки таких же перлин з вірша Маяковського. Наведемо лише думку Маяковського про руську мову:

„Я русский бы выучил
только за то,
что им
разговаривал Ленин“.

Всі ми добре знаємо, яким ворогом був Володимир Ілліч лівої фрази і правого діла.

„Мы, великорусские коммунисты, должны с величайшей строгостью преследовать в своей среде малейшее проявление великорусского национализма“.

Ленін однаково поважав мову кожного народу. Він лише вказував, що ця мова мусить бути мовою революційною, що всі трудящі всього світу, незалежно від своєї мови, повинні „штурмувати небо“, штурмувати союз капіталістів. Ось цього справжнього ленінського і не помітив „Новый Леф“.

В. Шкловському довелося якось побути 60 днів без посади. Шкловський пустився у подорож. На Україні він опинився в Києві. Шкловський розгнівався на Київ за те, що в ньому старий, поганий вокзал, біля старого вокзала стоять візники, нікому не потрібні, і взагалі Київ — місто, нікому не потрібне. І мануфактура в Києві є, і Хрещатик є, а тільки мертве місто. От і все, що міг написати Шкловський про Київ. А Київ, як культурне українське вогнище, а Київ, як майбутній центр легкої індустрії, а Київ, що зв'яже правобережну Україну з Чорним морем, після закінчення Дніпрельстану — цього Шкловський не помітив.

Відважний мандрівник сідає на поганючий пароплав і Дніпром їде на Дніпрельстан. Дорогою, заскочивши у Дніпропетровське, Шкловський обіцяє, що це місто з великим майбутнім, а поки — що в готелі подають разом з самоваром спогади про Махна, а про пороги ніхто й не знає. Напившись в Дніпропетровському чаю, наслухавшись до схочу історій про батька Махна, Шкловський виїхав, плавав Дніпром на дубі і потім одвідав тринадцять порогів. Про Дніпрельстан — електрополіс УСРР — наймогутнішу станцію світу, Дніпрельстан, що, безперечно, створить революцію в нашій промисловості, — Шкловський жодного слова. „Не можна ж про Дніпрельстан написати 300, або тисячу рядків, — стверджує Шкловський, — та й реального романа не напишеш“.

Як живе український пролетар — про це Шкловський теж не розповідає. Ночував Шкловський у радгоспі і вночі сперечався з кимсь про значіння української мови:

„Ночью спорим об украинском языке. В семье отец говорит по-русски, а дети по-украински. Отец хотел бы, чтоб они говорили по-английски, а дети отказываются говорить по-русски, говоря, что если говорить на языке национальных меньшинств, то придется говорить по-еврейски, и спор семьи идет об этом лет пять. А в Тифлисе есть семья, где отец грузин, мать говорит только по-русски, а дочка 8-ми лет — говорит только по-грузински, поэтому мать не может говорить с дочкой без переводчика и очень обижается“.

Хто не любить веселих людей. Жарт або анекдот розповісти ніколи не буває зайвим. Тільки жарт тов. Шкловського поганим тхне. Встановити „єдиную, неделимую“ мову — ось концепція тов. Шкловського.

Після Дніпрельстану Шкловський розпрощався з Україною й поїхав на Кавказ. Кавказ впадовався тов. Шкловському. Море тут іноді синє, іноді зелене, річки течуть в море, а іноді й не дотікають, море їх змиває і тоді вони вже не річки, а болота. Батум — тихе місто. Потім Шкловський розповів, як контрабанду тут люди перевозять, про „щасливого“ мулу, вченого і розумного, що в нього сім жінок, про те, як він одружився з однією дівчиною, вдома відкрив їй лице,

а та гляне на мулу і скажи — ти схожий на мого батька, — мулі стало соромно, він їй заплатив „некарі“ (некарі — це штраф за розлуку, при чому досить високий і може навіть зруйнувати середнє господарство).

Ага, ще написав Шкловський трошки про ЗАГЕС. Інших, теж національних моментів сучасної ЗСФРР, так і не помітив.

Одне слово, з „Новим Лефом стався „невеликий“ скандал. Характеризуючи його словами Шкловського, можна зазначити: „Реки текут в море, но иногда не дотекают. Море их замывает, тогда они устраивают болото“.

Обіцянка, декларована в першому номері „Нового Лефа“ — „продолжение нашей всегдашней борьбы за коммунистическую культуру“ — так таки річкою не потекла, а, змита руським шовінізмом, утворила дрібнобуржуазне болото. З цього болота на новий рік і треба вибратись нашому близькому товаришеві в боротьбі проти потурань риночним вимогам, проти міщанства і обивательства, за справжню інтернаціональну комуністичну культуру.

БЛОКНОТ „НОВОЇ ГЕНЕРАЦІЇ“

В № 16 „Культури і Побуту“ за 7 січня ц. р. вміщено фейлетона (що таке фейлетон?) Остапа Вишні під заголовком „Червоний Мак“.

Це — „вишневі усмішки“ що до нового балету „Червоний Мак“ в ХРК опері. Даємо слово авторові оперових усмішок. Хай говорить сам Остап Вишня.

„Яка це все — таки прекрасна вистава — „Червоний Мак“.

Чого там тільки не понароблював Петрицький!?

Де в його це все береться!?

Петрицький, мабуть, має не менш як чотирнадцять очей у своєму прекрасному лобі, бо двома очима не вловив усіх тих фарб, що він кинув на сцену, усіх тих відтінків, обрисів, гри кольорів, що він ними залив, буквально залив усю виставу, наповнив ними і кін, і людей, і конструкції, і залу (сонячні зайчики по залі!).

А костюми!?! Ніби бере якийсь чарівний ріг і, як казковий багатир, сліпучим каскадом кидає ті строї на всіх виконавців. І вони грають, переливаються, миготять, осліплюють!

Такого ще не було.

І відкіля такі вумні слова беруться? Хоч опера і не аби-яке диво навіть для зінківського дядька, але ж навіщо прикидатися Вишні таким наївно-некультурним? Тиражі ж мусять до чогось зобов'язувати, га?

Хай говорить далі рецензент.

„Що ще?

Ну, звичайно ж, виконавці!

Сальнікова. Ой, лишенько ж! Як ті пальці витримують?! Я в чоботях і то не встою, а то ж увесь час метеликом, та весь час на пальцях! Я вже не кажу за грацію, за стиль танка — то від бога! А от технічне завершення — це ж од пальців! Ой, боже наш, боже наш!

Прочитайте далі — те ж саме. Стиль, дотепність, розуміння „технічного завершення“ витримано з початку до кінця. Є в тексті й анекдот. „У мене був один знайомий. Кудись він пішов з дому, а за цей час його хазяїн поставив нові ворота в двір. Знайомий мій підійшов, подивився та як крикне:

— М - м - ме! —

І давай рецензію писати! Насилу звязали та в двір увели.

Нове! От і написав!“

разом із:

«Нарешті О. Влизько знову дає . . . антиреалістичну екзотику . . .»

Розібравши так „художній“ матеріал, рецензент переходить до програмової статті журналу, де ужасно дивується, що „автор на 4-х сторінках умудрився згадати“ так багато речей (звикли наші критики до святої водички!). Висновки від статті у Т. С. не менш . . ., але проковтнути теж можна. Ковтайте:

«Тут характерна для «Нової Генерації» формальна ознака: антиреалістичність, яка є явище позитивне для сучасного мистецтва і революційне для нашої конструктивної доби будівництва, пожартувала з автором, коли він захотів в теоретичному розгляді явищ і літературних, і політичних ужити ту ж саму антиреалістичну абстрактну, а не конкретно-діалектичну методи».

Я не знаю, чи мені сердитись оце, що я списую, чи може авторові 9¹/₂ років з роду? Тоді я його поглажу по голові й спису закінчення рецензії:

«Висновки. Як своєю платформою, так і своїм формальним конструктивним, антиреалістичним напрямком «Нова Генерація» є безперечно революційне, позитивне явище, яке треба вітати (Мерсю. О. М.). Побажасмо лише їй більшої самокритики (та ми нею й займаємось, бо щось критики немає, не пишуть, оце ви перший критикнули. О. М.) і меншої конструктивності в теоретичних статтях (шрифту змінити, чи що? О. М.), де метода конструктивного наголошування і підкреслювання, яка характерна для мистецтва епохи будівництва соціалізму, дає протилежний ефект (? О. М.), бо в теоретичних питаннях треба в першу чергу точно висвітлювати те, що є в дійсності, інакше дійсність за себе буде метитися тим, що не дасть себе змінити за нашими бажаннями і платформами».

Ні, товариші, краще лайте нас, а хвалити себе ми будемо сами.

(О. М.)

БЕЗ КОМЕНТАРІВ

1. У листі до одного початкуючого поета М. Горький (газета «Пролетарій» 24/XII 27 р.), з'ясовуючи «таємниці письменницького мистецтва», радить: «модниками и фокусниками слова не увлекайтесь», і подає рецепта, як треба працювати. А працювати треба так. Читати сучасну поезію також. Кого ж? Може, Маяковського, Асеева, Сельвінського, Н. Тихонова, Пастернака? — звичайно ні.

Горький, вважаючи одного з найбездарніших поетів — Дм. Семеновського — «одним из наиболее действительных современных русских поэтов», говорить: «Следите внимательно и за современной поэзией Казина, Жарина, Герасимова, вообще поэтов рабочих».

2. За найбездарнішого сучасного критика вважалося досі «професора» П. Н. Фатова. За ним визнавали уміння бути дурнішим з найдурніших, майже всіма літераторами («Новый Мир», «Ленинградская правда», «Звезда» «Красная новь» і т. д.).

В. Львов-Рогачевський в брошурі, присвяченій підсумкам першого десятиріччя нової руської літератури, досконало розбираючи творчість Рюрика Рока й Петра Орешина, авторитетно заявляє, що «за первое десятилетие группа лефов, во главе с Маяковским, никакого значения в литературе не имела».

З приводу пишних «откровений», що є в цій книзі, Штейман в 11 номері «Звезды» присвоює Львову-Рогачевському почесне ім'я «Критической Татьяны».

Ми приєднуємося.

Накладом автора вийшла друком книга Альєва — «Нахлебники Хлебникова».

3. Альєв називає себе «оригіналістом» і захищає Хлебнікова від Маяковського й Асеева, що «обкрали президента земної кулі».

Альвен у власних віршах радить «Лирическому вагоняю» «аховую нежность нагоняють». і зазначає, що Маяковский присвоїв невидані рукописи Хлебнікова.

(Відповідь на це дано Н. Степановим у статті «Наследие Велемира Хлебникова». «На Лит. Посту» № 22 — 23 27 р.).

«Вечерняя Москва» вмістила рецензію на літературний вечір, де Альвен виступав зі своїми віршами.

«На 10 хвилини, — пише газета, — ми потонули в цих уривках, що навіть не були смішними, — єдине, за що можна було б вибачити цю бездарну нісенітницю.

4. В № 12 журн. «Новый мир» за 1927 р. уміщено статтю В. Вересаєва «О книжной пыли».

Цю статтю направлено проти Віктора Шкловського й Бориса Ейхенбаума.

У цій статті доказується ненауковість і нікчемність зазначених товаришів.

Вересаєв про них говорить, що вони (наводимо найвизначніші епітети):

«Старички — чудачки, лукавые, милые, восхищающиеся, восторженные, почтеннейшие, курьезные, выпукшие сухари, простодушные неданты, шамкающие, согбенные обладатели многокардических сердец» і т. инш.

Теми, що вони розробляють — «узенские, коротенькие, чихательные-пыльные», а «размах — комариный».

Цьому Вересаєв протиставляє: «Душу художника», «Совість творца», «Муки создающего» й т. п.

Самий значний аргумент — посилання на пророка Ієремію.

Все.

БЮЛЕТЕНЬ НОВОГО МИСТЕЦТВА

„ЕСТЕТИКА ПРОПОРЦИЙ У ПРИРОДЕ ТА МИСТЕЦТВЕ“

Зараз, коли передові мистці намагаються піднести науковий фундамент під мистецтво й зв'язати останнє з так званими «точними науками», книжка Матіла Гіка під вищеведеним заголовком повинна притягти увагу кожного мистця, що володіє французькою мовою, особливо архітекта.

Цей твір належить до збірок, що їх редагує поет і математик Люсьєн Фабр, і дає глибоке дослідження грецької математичної філософії, яку автор вважає за основу західної архітектури.

С. Z., що дає оцінку цієї книжки в «Cahiers d'Art» (№ 3, 1927), підкреслює цікавість цієї книги, де математику розглядається як справжнє мистецтво, поруч з пластичними мистецтвами та музикою: книга дає елементи мистецької дисципліни й нагадує, що наука є невіддільний додаток мистецтва.

«Зрештою, — каже С. Z., — не шкодить час від часу згадувати, що є в дійсності пропорція, форма, обшир. Про це трактує М. Гіка, що дає резюме всього того, що було трактовано від Пітагора та вчених Ренесансу аж до вчених сучасності, включаючи норвезького археолога М. Ф. Лунда.

У розділі «Наука простору та еволюція середземної архітектури» автор показує еволюцію архітектури від єгиптян до наших днів, коли відбувається парадоксальне явище: з кварталу будівників заводів, доків, мостів, з кварталу ретельних проводирів індустріалізму, що нищать мрії, — наче повстає зараз ранок воскресіння через мертву архітектуру».

«У боротьбі з конкретними проблемами, — пише М. Гіка, — де треба було підпорядкувати простір, маси та далечини, де діаграми графічної статистики, диференціальні рівняння прикладної механіки визначали напрямки та товщу сталевих костей, де поволі, позбавлені будь-якого наросту, твердо ставали на перший план самі структурні потреби, — там інженери побачили, як з їх рук повстали чисті та щирі обшири, гармонійні профілі, вже давно забуті. Особливо в Америці широчини концепції, мужність виконання, усунення зайвого, щире підкреслення мети породили будівлі або структури, що викликали увагу своєю простотою, могутністю та — про це, мабуть, особливо не думали — архітектонічною красою».

— Що от, мовляв,
 І ми...
 Що от, мовляв, вітайте —
 Одіті в пишноту тог
 Ви будете хитро казати
 І хижо,
 і жадно хватати
 Шматки
 чужих перемог.

Не погано сказано на адресу наших сучасних „скептиків“, які в випадку „вдачі“ — кажуть „і ми“. Ми таких бачили. Але ваш вірш... старої школи. У вас старе „поетичне мислення“ — якесь абстрактне, стилізоване, старо-літературне. Мало від конкретного, буденного життя. Псевдо-класичних вигуків, порівнянь і образів багато — значить у вас немає роботи, ніхто вас і не силував до роботи над оформленням віршу. Напр., отакі вирази і речення, як: „Розквітлі юними днями“, „розбуркать себе піснями“, „долинемо і самі“ (до своєї мети, значить) — це все квазі-поезія, псевдо-поезія, це все штампи, що увійшли в плоть і кров, а їх треба з себе видувувати, дбати про культуру слова й речення, дбати за конструкцію, конкретність і економність, уникати штампованої лексики й тропіки. Взагалі — вірш вимагає роботи й стеження за сучасною світовою роботою в поезії. Інакше — це вірші для „Плуга“.

22. *т. ВДОВИЧЕНКОВІ, Ф. Київ.*

№ 2 й № 3 „НГ“ за минулий рік дуже запізнилися з продажем у Києві абсолютно не з вини редакції — числа вийшли своєчасно і до Києва дійшли лише через місяць після того, як уже продавалися в ХРК. Редакцією вживається рішучих заходів що до налагодження експедиювання, і в цьому нам повинні допомогти наші друзі читачі. Коли таке трапилося з Києвом, то що може бути в дальших і глухіших містах? Ми просимо наших читачів скрізь по УСРР сповіщати Редакцію, чи вчасно і коли саме приходить чергове число журналу, чи вчасно і чи в достатній кількості приходить журнал до книгарень і т. д. Регулярного виходу кожного числа з друкарні ми вже добилися — кожне число виходить у Харкові на початку кожного місяця — отже, експедиювання журналу і вчасне прибуття його на місце треба поставити також досконало, і в цьому мусять нам допомогти наші читачі.

23. *т. НАРІМАНУ, С.*

3 вірша («Привіт зімі») нічого не видно. Видно лише одно, що друкувати його неможна. Пораду теж дати важко — мало матеріалу.

24. *Гр. НАЙДІ, Івану. Хрк.*

Ви прислали свій, як ви кажете, «деструктивний» вірш і задоволені — от поставили Редакцію в важке становище! Пришліть ще марку — ми вам повернемо вашу «деструкцію».

25. *т. ГЛЕВАНСЬКОМУ, Олексі. Київ.*

Таким як ви ми вже відповідали. Хватить з вас, досить «пропечатувати».

26. *т. НАРІЖНЯ. ХРК.*

З т. Колядою Гео не зустрічалися ще. Не знаємо.

27. *т. ПАЛІЙЧУКУ, Ю.*

Надсилайте більше віршів; бажано для журналу — віршів функціональної поезії.

ВИДАННЯ, ЩО НАДІЙШЛИ ДО РЕДАКЦІ

1. «Новый Лес» № 11 — 12. Госиздат РСФСР, Москва, 1927. Ціна 1 крб.
2. «Червона Преса» № 1 — 1928 р. Місячник Відділу Преси ЦК КП(б)У, вид. «Пролетарий», Хрк. Ціна 60 к.

3. *А. Кручених*. — «15 лет русск. футуризма», Мск. 1928 р. Видання «Всерос. Союза Поэтов». Ціна 60 к.
4. *А. Кручених*. — На боротьбу с хуліганством в літературі, Мск. 1926 р., вид. автора. Ціна 30 к.
5. «*Собственные рассказы детей*», зібрав А. Кручених. Мск. 1923 р.
6. «*Comedie*», Paris. Театральна газета.
7. «*Les Nouvelles Littéraires*». Paris. Літературна газета.
8. «*Зоря*» № 1 — 1928. Місячник. Дніпропетровськ, вид. «Звезда», та «Зірка» Ціна 20 к.
9. «*Плужанин*» № 11 — 12. ДВУ, 1927. Ціна 75 к.
10. «*Червоний шлях*» № 12 — 1927. ДВУ, Хрк. Ціна 1 крб. 80 к.
11. «*Молодняк*» № 1 — 1928. Орган ЦБ ЛКСМУ, Хрк. Ціна 50 к.
12. «*Гарт*» № 8 — 1927. ВУСПП, вид. ДВУ, Хрк. Ціна 75 к.
13. «*Новое искусство*» № 4 — 1928. Вид. Відділу Мистецтв НКО, Хрк. Ціна 20 к.
14. *Антін Павлюк*. — «Осінні вири», друга книга віршів. Прага, «Обрій — Sirius» «Ковтневе коло», 1926.
15. *Антін Павлюк*. — «Життя», книга віршів. Видання Петра Гладуна, Прага, 1925.
16. *Василь Хмелюк*. — «Гін», поезій книжка перша. Прага, «Обрій — Sirius» «Ковтневе Коло», 1926.

НОВА ГЕНЕРАЦІЯ

ЗМІСТ № 3, ЩО ВИЙДЕ НА ПОЧАТКУ БЕРЕЗНЯ 1928 р.

1. *Михайль Семенко*. — «Одвертий лист до тов. Вол. Коряка», вірш; 2) *С. Тасін*. — «Кінець кампанії», оповідання; 3) *Едвард Стріха*. — «Зозендропія», радіо-поема; 4) *А. Чужий*. — Епізоди з роману «Ведмідь полює за сонцем»; 5) *Ол. Влизько*. — «Сфінкс», оповідання; 6) *В. Броневський*. — «Остання війна», вірш (пер. з польськ.); 7. *Т. Ріттер*. — «Екзотика», оповід. (пер. з польськ.); 8) *Гео Шкурупій*. — «Геть національні стіни», стаття; 9) *Зінко Рой*. — «Іхтіозаврова фантазія», фейлетон; 10) *Л. Френкель*. — «Твереза критика», стаття; 11) «Міркування про чисте кіно», стаття; 12) Бюлет. «Нової Генерації»; 13). «Маларство Коссіо», референція; 14) «Маларство Пікассо», референція; 15) Бюлетень нового мистецтва; 16) Листування; 17) *Левон Лайн*. — «Інтелігент»; 18) Фото й Репродукції.

№ 1 «Нової Генерації» за січень місяць переданий з друкарні до експедиції ДВУ 20 січня. Прохання до наших читачів повідомити Редакцію, коли номер було одержано на місцях.

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ РЕДАКТОР
МИХАЙЛЬ СЕМЕНКО

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ: ХАРКІВ, СЕРГІЙВ-
СЬКА ПЛОЩА, МОСКОВСЬКІ РЯДИ, 11.
ПЕРІОДСЕКТОР ДВУ. ТЕЛ. № 8-19.
ПРИЙОМ У СПРАВАХ РЕДАКЦІЇ
ЩО - ДНЯ З 12 ДО 14 ГОДИН

